Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 6 апрель, 1978 шу. ● № 41 (5863). Мах 2 кеп.

СИЙЛЕ ХИЙЛА БАЛХАЛАТТАРИЙ!

1978 шера бIаьстан-кхашкарча балхашта юртбоахама техника кийчъяра районаша, колхозаша, совхозаша, «Сельхозтехника» районин отделенеша лелаяьча социалистически яхьа итогашка а хьежа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои соцам баьб Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен Сийлен грамоташ яла:

ТIехдика юртбоахама техника кийчъелга Iалашдаьча районашта:

ШЕЛКОВСКОЙ,
АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ;

Машинаш тоаярен технически кийчъярен планаш кхоачашъеча, ГОСТ-о дIадехарашка хьежжа уж дика тоаелгеи лелаелгеи Iалаш а деш, доккхий толамаш даьхача, хIаьта иштта механизаторски кадраща техника тIехдика Iалашъяьча, ремонтникашта культурно-бытовой хьалаш вIаштIехьдаьхача, мастераша-наладчикаша машинно-тракторни парка специализированни технически гIулакх делга юкъедоаладаьча колхозашта, совхозашта, «Сельхозтехника» районии отделенешта:

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза;

Грозненски района «Грозненский шурий» совхоза,

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза;

Гудермесски района «Кошкельдинский» совхоза,

«Сельхозтехника» Сунженски МРО;

Юртбоахама техника дика а тоаеш, из тоаяра планаш кхоачашъелга Iалашдаьча

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза;

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза

Надтеречни района «Знаменский» совхоза,

Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза,

механически ремонтни мастерскешта;

Производстве хьалхалаттарашка йохка легковой автомобилаш хьожайойла;

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза — «Жигули» яхача маркагIа йола ши автомобиль;

Грозненски района «Грозненский шурий» совхоза — «Жигули» яхача маркагIа йола цхьа автомобиль;

«Сельхозтехника» Сунженски МРО — «Москвич» яхача маркагIа йола цхьа автомобиль;

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза шиъ еза мотоцикл;

Гудермесски района «Кошкельдинский» совхоза — цаI еза мотоцикл.

Укх тIеххьарча шерашка дукха промышленни объекташ хьалъю вай республике. ХIанз хьалъеш латтарашта юкъе лоархIамегIчарех цаI я В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода хьалъеш йола ЭЛОУ-АВТ яха установка. Из лоархIаме гIишло йиллача хана йистеяккхара доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, укхаза къахьегаш я Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управленена чуйоагIача СМУ-7 новкъостий Саркисяни Сибиеви керте латтача шоллагIчеи йиълагIчеи гIишлошъеча участкай коллективаш.

Шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачашдаря шерра социалистически яхь йоаржаьча шаккхе участка гIишлонхоша хьинар кхо ца деш къахьег. Установка пийший блок хьалъечара гIишлон балхаш 90 проценти теплообменникийи концеви холодильникийи блок хьалъечара дараш 70 проценти чакхдаьккхад цар хIанзлехьа. Электродегидратораш хьалъеча де дезача балхех 75 процент балхаш чакхдаьннад. Насосни блок хьалъечара гIишлон балхаш даь а даьха хIанз укхаза дIадоладаьд монтажни балхаш. Иштта монтажни балхаш деш да вакуумни блоке, К-10 яхача колонна постамент сихбенна хьалъеш я. Цул совгIа массе йолча колоннашта кIалара лардаш ехка а яьнна колоннаш вIашагIйоххкара балхаш дIадоладаьд. Трансформаторни подстанце здани хьалъетта а яьккха, хIанз сихденна отделочни балхаш деш да укхаза, кастта дIадоладергда монтажни балхаш а. Иштта сихденна деш да хин насоснеш, установка операторни, утилизаце блок хьалъечара гIишлоня монтажни балхаш.

Уж балхаш деча къаьстта дика къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба «СМУ-7 дикагIбола каменщикаш» яха сийлен цIи яьккха Карамеля Кирикея, Бакшеева Раиса, бетонщикаш Аухадова АсмаI, Маматиева Дашу, Джабраилов Адам, Иразова Тамара, Лапаева Аминат, бригадираш Богаев Израил, Цокаев Ширвани, кхы дуккхабараш а. Цар хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Участкай гIишлонхошта карагIаййнна дикадараш дукха да. Хьалхарча квартала план тIеххкоачаш а еш, планал совгIа массехк объект хьалъеча цар кхоачашдаьд итташ эзараш сомий маьха гIишлон-монтажни балхаш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ЭЛОУ-АВТ установка хьалъеча болх беш вола бетонщикий бригадир И. Богаев, бетонщикаш А. Джабраилов, Т. Иразова, А. Лапаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

22 апреле — коммунистически субботник

Дика кийчо яьй

— ХIара шера а санна, хьагIадоагIача, 22 апреле хургдолча коммунистически «шоатта дийнахьа» къахьега арабовла кийчбеннаб тха болхлой, — аьлар Грозненски кондитерски фабрика партийни организаце секретара Лионова Татьяна Викторовнас. — 142 саг хургва цу дийнахьа болх беш. Царех 63 болхло продукци арахецаш цехашка хургва. Шоаш къахьегаш даьккхача ахчах цар пятилетка фонде дIачулургда 230 сом.

Бокхар болх бергба фабрика коа, цунна хьатIайоагIача улицашка, цехашка цхьалхло сш, уж цIенъеш, йоацача гаьнаш, кIотаргаш, зизаш дIадогIаш.

Ю. ЮСУПОВ.

●

Овсаре болх бергба

«ЦIе шоаттдя» хьинаре къахьегарца белгалдаккха лаьрхIад «Грознефть» объединенена чуйоагIача производственни гIулакхаш деча база коллективо.

— Цу дийнахьа болха араваргва 220 совгIа саг, — аьлар база парторганизаце секретара нов. Салахутдинова, — царех дукхагIбараш массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургба, бурувдеттараштеи мехкдаьттахоштеи эшача оборудованена ремонт ергья. 5 эзар совгIа сома маьха продукци кийчъергья, хьагул а даь дIалургда 15 тонн тиша аьшк. Коммуниста Красотенко Анатоле кулгалдеча бригадас вышкаш ерашта вокх деношка кийчъерел цхьа тонн дукхагIа металлоконструкцеш кийчъергья, дуккхача оборудованена ремонт ергья.

Дуккхача болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха служебнии бытовойн корпусашка, цехашка лостам бергба, дукха гаьнаш кIотаргаш дIайогIаргья. 22 апреле шоаш даьккха 600 сом совгIа алапи пятилетка фонда юкъедахьа лаьрхIад база болхлоша.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

●

300 саг араваргва

В. И. Ленин ваь 108 шу дизара сийна хетадаьча субботнике къахьега 22 апреле 300 совгIа саг араваргва Надтеречни района «Знаменский» совхозе. Цу дийнахьа уж хургба лаьттан кIалара комсаш хьамукъайоахаш, уж йоIаш, шпалерах хьалъеххаш, кхыдола балхаш деш.

Субботнике 1050 сома маьха тайп-тайпара балхаш де лерхI. ХIаьта из деррига ахча иттлагIча пятилетка фонда юкъедахьийта соцам а баьб совхоза коллективо.

Ц. МУХТАРОВ.

Новкъост Л. И. Брежнев БАМ-а гIишлошъеращца вIашагIкхетар

Байкало-Амурски магистрала гIишлошъерашта таханарча денах доккха цIей хилар. Амурски областе уллача Сковородино яхача станце, БАМ-а юхxе, 4 апреле Леонид Ильич Брежневца вIашагIкхетар духьа ера БАМ-а центральни участок хьалъеча комсомольций - хьалхалаттарий отряд. Цунна юкъе бар комсомола XVII съездера дIа а баха гIишло юххьанца хьалъе болабеннараш. Укхаза ба магистраль хьалъеча дукха ха йоаццаш баьхка кагирхой.

Кагийча пахеи мехкарашеи Леонид Ильич безаме а дегаш гIоздаьнна а тIаийцар. Парте Амурски обкома хьалхарча секретара С. С. Авраменкос новкъоста Брежневна дIабовзийтар БАМ-а дикагIбола болхлой, цу даькъе хургйолча ВЛКСМ XVIII съезде хержа делегаташ, гIишлошъеча комплексни бригада кулгалхо В. Г. Новик — магистралера эггара хьалхара Социалистически Къахьегама Турпал.

БАМ-а трассе эггара хьалха хьакхаьчача ВЛКСМ XVII съезда цIерагIча Ерригсоюзни ударни комсомольски отряда комиссара В. В. Мучицына Л. И. Брежневна дийцар областа территоре тIа 1600 километр бIаьха хургбола машиникъ беча шоаш даьчох. Цо белгалдаьккхар комсомольско-кагирхой отрядаша болх дика белга, гIишлон балхаш ма-хулла дикагIа дара къаьстта теркам тIаухийтилга. Пятилетка кхаь шера план СССР Конституци тIаийца шу дузача дийнахьа кхоачашъяра тIехьа яхье баьнинаб уж.

Байкало - Амурски магистраль юллача болх беча Советски Эскара къонача бIухой цIерагIа Леонид Ильич Брежневга моаршал хьаьттар ВЛКСМ XVII съезда делегата ефрейтора В. Г. Бабулина. Машиннаькъа бIунашка гIулакх деча къонача салташа БАМ хьалъеча болх бу, Даьхен машарерча, хIама хьакхоллача къахьегама шоай дакъа юкъе а кхухьаш.

Къонача бIухой цIерагIа новкъост Л. И. Брежнев «Победа» яха орден яларца даькъала а вийца В. Г. Бабулина Леонид Ильича ловца баьккхар машара, дерригача адамленна духьа кIаьд ца луш чакхдоахача гIулакхаш тIа цо керда толамаш дахар ловш.

Бамовцаша новкъоста Л. И. Брежневна делар Байкало-Амурски магистрала центральни участок хьалъеча гIишлошъерашта карагIдузлача къахьегама гIулакхий альбом-летопись.

Байкало - Амурски магистраль юлларащца вIашагIкхийтта шийна геттара чIоагIа дика хетилга белгал а даьккха, новкъоста Л. И. Брежнева аьлар, хIанз укхаза хьабаьхкарех дукхагIа бараш цхьан хана проекта тIа хинна Байкало-Амурски магистраль хьалъеча болх беш ба. Цу тIа гIолла хIанз лел хьалхара поездаш.

Кхыча участкашка хIанзчул тIехьагIа дукха балхаш де деза. Кхаь эзар километрал йIаьхагIа хургья магистраль. Из чакхъяргья тайгана юкъе гIолла, даим тIор йоаллача лаьттан тIа гIолла, лоаман чхараштa юкъе гIолла.

Оаш кхоачашде дезараш, новкъостий, дIахо аьлар Л. И. Брежнева, этта декхараш дац. ХIаьта со чIоагIа тешаш ва царех шо, комсомоло тIахьехарагIа ер сийлахь-йоккха гIишло хьалъе яьхка кагийча наьхеи мехкарийи турпала коллективаш, лоархIаергхиларах.

Эггара хьалха боагIарий къахьегам даим чоалхане хиннаб. Бакъда из безам тIабодаш а сийлахьа а ба. Селхан оаш эггара хьалха ког лайзаб бIаьшерен сатем лаьттача, тайге, хIаьта тахан цига магистраль йилла ца Iеш керда городаш хьалъе дIайоладяьй, хьахинна поселкаш. Шоана тIеххьа боагIа Iилмахой: геологош, архитектораш, проектировщикаш, инженераш.

Дукха ха ялалехьа, дIахо аьлар Л. И. Брежнева, укх краяшка сага къахьегамца хьахургья керда промышленни комплексаш. Цу района Iалаьмате йIаьхийча ганзех биззагIа пайда эца, производительни низаш дегIаахара дош кердача тайпара къоастаде гIо дергда БАМ-о. Из программа боккха йаччахьалкхен лоархIам болаш я.

Из да, новкъостий, шун сийлен, боккъонца шоаш кхо ца деш оаш беча балха тIехьашка латтар. Ше хIара денна бу болх сийлен хиларах уйла дага ца йохаш хьалкхеваьв советски саг. ХIаьта оаш дукхагIча хана уйла ю а хургьяц оашош хьега къа вай Даьхенна мел боккха лоархIам болаш да.

Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, БАМ-а гIишлошъерий парте Центральни Комитето чIоагIа йоакхо еш хилар, гIишлошъерий къахьегам а вахар а аттача даккхара дерригa деш хилар. Тахан оашош къамаьлаш деш оаш цох дийцар, аьлар Л. И. Брежнева. Байкало - Амурски магистрале дукха хIама даьд, бакъда, де дезар кхы а дукхагIа да. Парти кагирхоех тешаш я. Комсомол массаза а шиь деша да хиннай.

Шоай сийлен къахьегама оаш керда толамаш дахар ловсона. Шуца хиннача укх вIашагIкхетарах оаха дувцаргда комсомола съезде.

Дег тIара доагIа дIайха деццаш аларах Леонид Ильича баркал аьлар къонача гIишлошъераша. Ер вIашагIкхетар, аьлар цар, укхаза мел хиннарий дегашка дуккхача шерашка дусаргда. Керда толамаш дахара бамовций хьинар айдергда цо.

(ТАСС).

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ ХАБАРОВСКЕ КХАЧАР

Хабаровске 5 апреле кхаьчар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Д. Ф. Устинови. Вокзале царна накъабаьхкабар КПСС Хабаровски крайкома хьалхара секретарь А. К. Черный, парте крайкома бюро членаш, города къахьегамхой викалаш.

Городе гIолла Л. И. Брежнев водача хана цунга дег тIара моаршал хеттар Хабаровске бахача наха.

(ТАСС).

ДАЛЬНЕВОСТОЧНИ ТIЕМА ОКРУГЕ ХИННА ОБЩЕВОЙСКОВОЙ ТАКТИЧЕСКИ УЧЕНИ

5 апреле Хабаровска районе общевойсковой тактически учени йир. Учени еча хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Д. Ф. Устинов.

Учене дакъа лоацаш хилар бIун тайп-тайпарча доакъой подразделенеши частеши.

Новкъоста Л. И. Брежнева лакха мах хоадабир учене. Цо белгалдир мотострелкашеи, танкисташеи, артиллеристашеи, зенитчикашеи, летчикашеи, вIаши дика бувзам лоаттабеш, вай ханарча тIема техниках дика лоархIабеш, герзий дерригача тайпаех говза пайда эцаш учени чакхъяккхар.

Командирашеи штабашеи шоай подразделенешта тешаме доал де ховлга хьахьеккхар.

Учене доакъашхошта — салташта, сержанташта, эпсараштa хьалхашка къамаьл дир новкъоста Л. И. Брежнева. Цо баркал аьлар бIухошта дика Iомабенна, тIема говзал шаьръяь уж хиларах, тIахьийхар шоай тIема говзали политически кийчоии эргайоахаш тоаяра, шоай бIухой декхар сийленца дIакхахьара.

Учене дакъа лаьцараша дег тIара баркал аьлар КПСС-в, советски халкъа, КПСС ЦК Генеральни секретара бIухой-дальневосточникий йоккха йоакхо еш хиларах. Цар чIоагIа дика могайир Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени чурен арахьареи политика, Леонид Ильич Брежневна тешам белар частей а подразделеней а тIема говзалкийчо лакх а еш, социалистически Даьхе лораеш шоаш фе латтаргхиларах.

(ТАСС).

МАЛА ХОАВЕРГВА ТРАКТОРА ТIА

РЕЙД

ДIадахача юбилейни шера паччахьалкхен ялат дохкара план кхоачашъе вIаштIехьдалаьзар Назрановски района юрта боахама къахьегамхой. Эзар тонн совгIа ялат тIадисар царна. ХIаьта укх шера ялат дика кхе а даь план кхоачашъе а декхар такха а безам болаш еррига торонаш оарцагIъяьха болх бу района кхаш леладераша.

Укх деношка аргIе араяьнай итташ лаьтта оаха а, лаьтта тоалу а, ялат дIадув а агрегаташ. ДуккхагIа йолча тракторни бригадашка сатоссаш болалу механизатораш болх бе. ХIаьта боад къовлабаллалца из юха а соцабац. ХIара минута ха зехьа ца йоаеш, техникага дика болх байташ хьабоагIа механизатораш.

Кхашкара балхаш Назрановски района боахамашка мел дика вIаштIехьдаьха чакхдоах хьожаш хилар укх деношка «Сердало» газета рейдови бригада.

Тхо да районе йоккхагIйолча «Назрановский» совхозе. БIаьсти хьатIакхоачача хана эггара халагIа дар Плиевски отделене механизатораштa. Хаоттама хьалаша новкъарле яр бахьан долаш тIехькъдаьхар цу отделене хьажкIаш чуэцара балхаш. Из бахьан долаш ца оахаш Iапа кIал дахар эзар совгIа гектар лаьтта. Бакъда бIаьсти яьлча механизатораш ца бохаш духьалъэттар халонашта. Лоа деша доаллаше а лаьттан тIоадал а хьоанал а лорае оарцагIбаьлар уж — массанахьа макха баьккхар. Цхьатарра араяьхар сеялкаш. Лоацчача хана дIайийна баьлар хьалхара культураш — кхеш, горох. Из болх беше а хьажкIаш, генараш дIаде лаьтта кийчде болабелар. Отделене мел дола лаьтта, аьха а даькка, хIанз макха бовккхаш, культиваци еш тоадеш да.

Техниках дикагIа пайда эца новкъостал дир Плиевски отделене механизатораштa. Болх бе араяьлар 25 гусеничин трактор юкъе а йолаш йола механизированни отряд. ХIара дийнахьа механизатораша шоай смени нормаш тIеххкоачашйора.

Овсарле ваккхъяра чIоагIа новкъостал ду отделене яьржача социалистически яхьо, наьха балхацара моральни материальни безам совбаккхаро. Пхе дийнахьа балха норма тIеххкоачаш а еш яхье хьалхле яьккхачоа карара кара тела цIе вымпел, ахчан премилу, цар сийна бригаде урагIъухийт ЦIе байракх.

Механизатораша Ижиев Мувсас, Чибиев Салангирс, Даурбеков Мартазкъас юкъера лаьрхIача 150—200 процент кхоачашъю шоай смени нормаш. Цар даь оахам агротехнически бокъонаша дIалеххача тайпара — 27—29 сантиметр кIоарга хул.

Дика вIаштIехьдаьхад механизаторий балха, салаIара хьалаш. Кхай тIарча стане цIе уголок я. Керда кIир а теха, улгашта басар а хьекха кийчъяьй из. Укхаза да керда газеташ, журналаш, гойтара агитаци. ЦIеча уголоке каст-каста тайп-тайпара беседаш а ю механизаторащца.

Пхьилекъонгий - Юртарча кхаш леладераша санна хьинаре къахьегаш ба лоалахарча Аьлти-Юртарча отделене механизатораш а. Цу отделене Беков Махьмад-Гире кулгалду тракторни бригада а йистеяьнай кем а горох а дIайийна. ХIанз хьажкIаш дIаюврг йола лаьтта макхаща а удобренешца а тоадеш боахк уж.

Бакъда «Назрановский» совхозе гIулакх массанахьа а иштта дика лелац. Добриев Руслан управляющи вола БурокIалхара отделени балха тIехьайнсай. Бахьан фуд? БIаьстан кийчо еча хана техника ремонт яра а кхыбола кхоачам бара а шоай хайнахьа йоакхо яьяц цу отделене кулгалхоша.

ХIанз бIаьстан балхаш доладеннача хана хьагучадаьнад цар кхоачамбоацараш. Масала, лаьтта оахаш йолча шийтта тракторах пхиъ сеца латтар тхо укхаза даьхкача дийнахьа.

— Моторош дехад тракторий, хIаьта уж тоадара эша оатхалаш а яц, — аьлар тхога цхьан механизатора. — Цхьа сахьат совгIа ха я оатхалаш хьаярга хьежаш тхо укхаза дагIа.

Белгалдаккха леза отделене дукха болх бе безилга. Иштта, хIанзчул тIехьагIа аха дезаш 700 гектар совгIа лаьтта, дIае езаш бIаьстан юххье юв культураш я. Из доллаше а укхазара кулгалхой цу гIулакха дукха саготдеш а бац.

БIаьстан кхашкара балхаш во лелац «Маяк» яхача совхозе. Шийй ханнахьа кхашка тIоадал соца а яь, хьалха юв культураш дIайийна, лаьтта аьха баьннаб цу боахама механизатораш. Iалашдаьд хьажкIий, генарий фу. ХIанз минеральни удобренеш Iалашъеш боахк уж.

— «Эффективностеи дикалеи пятилеткана балха гаранти», «Болхлочун эхь-эздел дикагIвола тIахьожамхо ва» цу девизегIа болх беш да тхо укх шера, — йоах совхоза рабочкома председателa Аушев Дауда.

Ала хIама дац. Дика лозунгаш да. Цунца цхьана, цхьоалагIча тракторни бригада механизатораш цIеча уголожах баьхаб отделене а, совхоза а кулгалхоша. ЦIе уголок чухиннача помещенех шийна кабинет а я яь Iохайнав СурхотIарча отделене управляющи Аушев Махьмад.

— Фу дергдар оаха из Iохоаве кхы цIа ца хилча, хьаким ма-вий из? — яхаш доккха садоах рабочкома председатела.

Цу тайпара Iоховша а салаIа а моттиг йоацаш бисаб хIанз механизатораш.

— Управляющи а рабочкома председатель а шаккхе тхона духьалбаьлча, мала хургва тха доттагIа, хьай теркалдергда тха хьашташ, — йоах механизатораша.

Уж бакълув. Таханарча дийнахьа механизатораш дукха теркалбац цу совхоза кулгалхоша.

— Ши ди даьннад, — аьлар № 2 йолча тракторни бригада бригадира Евлоев Махьмада,— полевой стане механизатораштa дулх ца дахьа. Из бахьан долаш кхача духхьал коартолех кийчбе бийзар тха. Цул совгIа балхаш доладеннача хьалхарча деношка денз е газет а е журнал а денадац тхона, радиоприемники телевизори аз-м ювца а ювцац. Из-м хургдоацар дар хIанзарча хьалашка.

Лоацца аьлча, ахархой сий кIезига ду «Маяк» совхоза кулгалхоша. Цу тайпарча гIулакхаша балхацара наьха безам бозбу. Из бахьан долаш бригадашка болх бе нах, къаьстта а механизатораш тоъаш бац. ШоллагIча бригаде кхо трактор латт механизатораш боацаш. БIаьстан балхаш шоай ханнахьа чакхдахарах тийша ба чуэцаргбола хьувкъам. Из кхета а деш нийсденна кхоачамбоацараш ма-хулла сихагIа дIадаха деза лакхе цIераш яьхача боахамий кулгалхоша.

«Сердало» газета рейдови бригада: **М. ТОЧИЕВ** — Назрановски района «Комсомольски прожектора» член; **М. МАЗИЕВ** — «Грозненский рабочий» яхача газета соб. корр.; **А. САГОВ** — тха соб. корр.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

БIаьсти юв культураш агротехнически дикагIйолча хана дIайийна яхара еррига шоай уйла тIаяхийта, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хIанз республика кхаш леладераш.

Статуправлене хьаккхьчача хоамашка хьежжа 3 апрель тIакхоачаш республике дIайийнай 40,2 эзар гектара тIа тайп - тайпара культураш. Уж я планагIа укх бIаьсти дIае езачарех 23 процент.

ТIатеIIа дIаювш я хIанз шекара свеклаш, баьцаш, баьцадаараш, коартолаш. Шекара свеклаш 4605 гектара тIа дIайийнай хIанзле, план 51 процент кхоачаш а еш. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккха дIахьу из культура дIаера болх Шалински района механизатораша. Шекара свеклаш дIаера план 81 процент кхоачашъяьй цар. Цунца цхьана Урус-Мартановски района боахамаша 15 процент мара кхоачашбаьбац из болх.

План 39 процент кхоачаш а еш баьцадаараш 5 эзар гектара тIа дIадийнад. Укх шера бIаьсти планагIа дIае езачох аханел совгIа яраш дIае кхоабаьб из культура Сунженски, Ачхой-Мартановски районий кхаш леладераш.

Генараш 535 гектара тIа дIадийнад хIанзле. Уж да планагIа дIаде дезачарех 3 процент. Из культура дIаювш латт Грозненски, Гудермесски, Сунженски, кхыча районашка.

Коартолаш дIаера укх шера план Сунженски районо 73 процент, Назрановски — 38 процент кхоачашъяьй 3 апрель тIакхоачаш.

ДОТТАГIИЙ ЦIЕЙНА ХЕТАЯЬ

1945 шера 4 апреле Советски Эскара новкъосталща фашистски Iазапах мукъаьннай Венгри. Из ди цу хана денз Венгерски Халкъа Республика къамаи цIей лоархIаш да. Венгрена меттел берригача социалистически мехкашкарча наха а исторически лоархIам болча цу дата 33 шу дизар белгалдаккхара самардийнахьа В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe вIашагIкхийттабар город Грозненча предприятешкара, организацешкара, учрежденешкара къахьегамхой, партийни, советски, комсомольски органий викалаш, дешара заведенешкара кагий нах. Цига иштта бар укх деношка вайцига кхаьча ВНР-ра хьаший а. Венгри фашистски гIаьрахоех мукъаяьккха 33 шу дизара хетаяь торжествении собрани хьайийллар КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Зале ек Венгерски Халкъа Республикаи Советски Союзеи гимнаш.

Гулбенначар массане чIоагIа тIоараш тохаш собрание сийлен президиуме хорж КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Л. И. Брежнев керте латта КПСС ЦК Политбюро.

Цул тIехьагIа Венгри фашистски гIаьрахоех мукъаяьккха 33 шу дизара хетаяь доклад йир советско - венгерски доттагIала общества Нохч-ГIалгIай отделене председатела заместитела, республика культура министра заместитела Т. М. Ахматхановас. Цо дийцар советскии венгерскии халкъашта юкъера доттагIал ди тIехьа чIоагIлуш латташ хиларах. Цу доттагIала ларде улл, советски халкъа дуккхача бIухоша шоай вахар дIа а луш, Венгрена кортамукъале йоаккхаш Советски Эскаро даь депал дола новкъостал. Шерагара шерага шерлуши кIоарглуши доагIа Нохч - ГIалгIайчена доттагIал леладеча ВНР Комаромски областа къахьегамхошцара экономически, культурни бувзамаш.

Советскии венгерскии халкъашта юкъера доттагIал цIаккха а хадарг ца хиларах, вай республика къахьегама коллективашца, комсомольцашцеи кагирхошцеи Комаромски областа къахьегамхоша вежарий хьисапе вIаши дIа-юха леладу гIулакхаш тIехь-тIехьагIа чIоагIлуш латташ хиларах дийцар укхаза ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева, «Оргтехника» Iилма-производственни объединене инженера М. Куркина, «Грознефтехимремонтстрой» треста слесарь-монтажника М. Ганиева, СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводерча советско-венгерски доттагIала Общества юххьанцарча организаце председатела И. Давыдова.

Зале хинначар чIоагIа безаме тIаийцар Нохч - ГIалгIайчене хьоашалгIа еначa кагирхой туристски группана керте латтача Комаромски областа комсомола Татабаньски горкома секретара Калмана Сабос дагь къамаьл.

ВIашагIкхийтта массава цхьан дагара а волаш советско - венгерски доттагIала Общества Центральни правлене цIерагIа письмо дахьийтар.

Торжественни собрани чакхъяьнначул тIехьагIа собране доакъашхоша, венгерски хьаьшаща цхьана В. И. Ленина памятника тIа зизаш дехкар.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС ХЬАЕРАШ

1400 гаргга делегат гулбелар 4 апреле Йоккхача Кремлевски дворецe изобретателийи рационализаторийи Еррига-союзни общества V-ча съезде.

Съезда президиуме ба новкъостий И. В. Капитонов, В. И. Долгих, Я. П. Рябов, хIаьта иштта СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель М. А. Тихонов, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Н. К. Байбаков, ВЦСПС председатель А. И. Шибаев, ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь Б. Н. Пастухов, КПСС ЦК отделий заведующеш, министерствайи ведомствайи кулгалхой, цIи хеза Iилмахой, производстве хьалхалаттараш.

Съезде дакъа лоацаш ба вежарашха долча социалистически мехкашкара, хIаьта иштта Финляндера хьаьший.

Массова раьза волаш сийлен президиуме хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев керте латтача КПСС Центральни Комитета Политбюро состав.

ДIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаийцар гулбеннараша КПСС ЦК секретара И. В. Капитонова Iодийша ВОИР съездага КПСС Центральни Комитето дайта моаршала письмо.

Отчетни доклад йир ВОИР Центральни совета председатела Г. П. Софонова.

Цул тIехьагIа ладийгIар ревизионни комиссе председатела Б. Р. Кузнецова яьча отчетага.

Съезда делегаташ докладаш ювца болабелар.

5 апреле дIахо болх беш хилар изобретателийи рационализаторийи Еррига-союзни общества V съезд. (ТАСС).

ЮВЦАШ Я РСФСР КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ

ВАЙ ЦХЬА ДЕЗАЛ ДА

Росси! Мала варгва хьа, хьа сийлахьча вийна Ленина, во турпа ткъамаш деннача Октябрьски социалистически революце хам бань, цо денна беркат, ираз, паргIато, нийсхо йиста, эза?! Хьа воI хиннавецаре, Iа хьай турпалча ткъамий низ беннабецаре, бIаьшерий боадонера Iа малха ваьккхавецаре мала хургвар сох — бIаьшерашка мотт-кьахат ца ховш, лоамел арахье ца йовзаш, лоаман наькъех бирса сармакаш, хIара гаьнах кхераме моастагIчун кIийле, хIара доагIача денах-бийсах унзара токхамаш хиина баьхача даьй воIах? Ма-миска, ма-ийрча, мадегаза хургдар са а, со санна лоаман наькъа а вахар.

ХIаьта тахан са — лоамарочун—бокъо я хьаштдолча мехка, халкъа, общества викалца курра къамаьл де, сай мохк а халкъ а бахьанце майрра къовса, цхьаннел а се хIамма я лохагIа, эсалагIа ца хилар дIагойта. Из дерригa сона а, вайна массанена а деннад Октябра замо, сийлахьча Россе.

Къелах-моцалах, харцонах байдда мехках баьннараш байнаб сона. ТIаккха мара сона боккъонца хам бе ханзар сай таханен. Къаьна-къоаной, кхийна кагирхой байра сона. Уж тешацар вайгарча хьалах, вай бокъонех, Октябро вайна деннача беркатах. Е дув а бацар уж цунах тешабе. Царна хацар вай мишта дах, вай малагIа бокъонаш я, вай каьхати-мотти болга, книжкаш долга, наьна-меттала яздеш йоазонхой болга; вай мехка мел дар халкъа долга, вай Iаьдал — халкъа Iаьдал долга, вай мехка хIаравар вIаши нийсса, цхьан бокъонех вахилга. Сона а са новкъосташта а хала дар из дерригa тô, ла. Цига хайра сона се Советски мехка воI хиннавецаре тахан мишта хургвар, сайга фу хьежар. Кхыча тайпара кхетаде волавелар сай вахар...

Сийлахьча Россе ваь а хьалкхийна а хиларах доккхал а курал а дег чу есса, таханарча вай тIехьен кхоаненах, цун иразерча сийрдача вахарах кIоаргга бIубенна йийшар аз РСФСР кердача Конституце проект. Цун хIара статья, хIара мугI халкъа даггара язбаь а вай мехка мел ваха саг къаманна, ди лелора, кIай-Iаьржача аматах хилар ца къоастош социалистически общества визза вола доакъашхо, мехка а ший кхела а да хилар чIоагIдеш а ба. Кердача Конституце проекта тIа белгалъяьраш санна бокъонаш хинна а яц, е хила йиш а яц Iаьдал а рузкъа-боахам а, ишттa ерригa Iалама хознеш а халкъа, къахьегама наьха доалахьа йоацача обществе. Вай дерригаш а берригача вай сийлахьча мехка а цунца цхьана Россен а къонгаш мехкарийн да. Цхьабакъда хIаьта а се Российнин хиларах аз даггара доккхал ду, цу цIеро согара дукхагIа дIа а дех.

Россе массава а ший турпала баьнам кIаллоаттабаьб, шийнизбола кулг кхувдадаьд са зIамигача къаман гIо-новкъостал йишшача.

Цудухьа ах аз «Езалахь Росси» яхача сай илле тIа вай даьйх лаьца:

Эсалал, зовзал яц
Лоамашца товш,
Из хьа тIа ца эца
Даьй хинаб бовш.
ТIаьнаш тIа увттадеш
Шоай саьса дой,
Лоамашца Росси цар
Цхьан лораьй.

Эрсий халкъацара доттагIал кхы тIа чIоагI а деш, лоамацхойх бакъбола россияниш бир Октябрьски Революце, эггара хьалха лоамашка сердал — дешар, мот-каьхат дера эрсий къонгашеи мехкарашеи. Эрсий хьехархошка гIолла байза эрсий классикаш, цар произведенеш бахьанце аз а бе беллар къоалам. Цу дерригне бокъо лу сона сайх россиянин лархIа.

Хьалха, вешта аьлча, тахханалца хиннача Конституцеша вIаши гаргаэзад, доттагIали вошали чIоагIдаьд Россе дахача дуккхача къамий, из кхы а чIоагIдаьд, хоздаьд кердача Конституце.

РСФСР-а кердача Конституце проекта 4 статья тIа йоах: «Советски пачхьалкхено, цун ерригача органаша социалистически законноста ларда тIа леладу шоай гIулакхаш, правопорядок, общества хьашташ, гражданий бокъонаши паргIатонаши лораелга Iалашду.

Паччахьалкхени общественни организацеш, кулгалду нах декхарийла ба СССР Конституцен, РСФСР Конституцен, советски законашен яхар кхоачашде».

Цу статья шоллагIа предложени укх тайпара, кхы тIа чIоагIйича бакъахьа хетар сона:

«Паччахьалкхени общественни организацеш, кулгалду нах декхарийла ба СССР Конституцен, РСФСР Конституцен, советски законашен яхар кхоачашде, шоай коллективера хIара граждании царех кхетаве, уж кхоачашдайта».

52 статья тIа йоах: «РСФСР гражданашта паргIата лелара а бахара а гаранти лу. Суда решенегIа е прокурора санкцегIа мара цхьаккха лаьца чуволла йиш яц». Цу статья хьалхара предложени а укх тайпара тоайнча бакъахьа хетар сона: **«РСФСР гражданашта паргIата лелара а бахара а гаранти лу обществана, бахача наха, гонахьарча Iалама зенеи-зуламеи боацаш».**

Из статья ишттa чIоагIъяро лакхдергда аьнна хет сона обществана а, наха а, гонахьарча Iалама а хьалхашкара вайх хIаране декхар.

РСФСР Конституце проект дег тIара къоабал а еш, доккха баркал ала лов из еша, Iомае, ше-шийна хетар ала вайна торо еннача Коммунистически партена, цун Центральни Комитета, Советски правительствана. Цо тешал лу халкъи партии — цаI хилара, парти халкъа ираза яхаш а цун сийрда кхоане бахьанце хадданза къовсам лоаттабеш а хилара.

М.-С. ПЛИЕВ,
йоазонхо.

Кемеровски область. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара цIерагIча Западно-Сибирски завода металлургашта дика хов индустри дегIайоалаяра керттердар масса хана металла долга. Металл кходелга — из да вай низ бебабелга, вай дерригача халкъа беркат совдоаккхилга. Запсибе хIанз болх беш мел йола агрегаташ тIеххьарча шерашка шоай юкххьанцара проектни мощность дикка лакхъяь болх беш я. Из бахьан долаш мехкага кхы тIа я кхаьчай иттaш эзараш тони металлопродукци.

Области промышленноста предприятешка шерра хьаллаьцай Запсиба къахьегамхой доагори энергии производства ерригача процессашка дIаакийтара проектни нормай ханаш лоацъяра хьакъехьа йола инициатива. Завода халкъа тIахьожамхоца хьинаре болх бу производства торонаш лохаш, бедал, материалаш, энергоресурсаш, металл кходара режим чIоагIъеш.

Запсиба партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай теркама юкъмоттиге лоаттаю карарча пятилетка планаш кхоачашн тIехькхоачаши яра, производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа металлургаша лелаю социалистически яхь.

ХIанз Запсиба коллектив укх девизагIа болх беш я: «ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера — хьинаре къахьегам!». Iланал совгIа 8 эзар тонн чон, 10 эзар тонн болат лоаладе, 10 эзар тонн прокати 6 эзар тонн кокси арахеца декхар тIанийцад цо.

СУРТА ТIА: болат лоаладеча производстве эггара прогрессивнегIа йолча методагIа болх беш ва № 2 йолча кислородно-конверторни цеха шоллагIча бригадера разливщик Е. С. Сафронов.

А. КУЗЯРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛАЬТТАХ НИЙСА ПАЙДА ЭЦА

Ипатовций методагIа сихдаь балхаш деш ба «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораш. ХIанзле дIайийна баьннаб бIаьстан юххье юв культураш: 150 гектар моша горошек, 50 гектар горох, 100 гектар кенаца цхьана юв горох. Уж культураш дIаювча доккха дакъа лаьцар трактористаша Сенченов Николая, комсомольца Галенко Виктора. Дийнахьара норма 18 гектар йолча, 27 гектар дIаювра царех хIаране.

ДоагтIача тайпара Iунал ду 2500 гектара тIа гурахь дIадийнача ялташта. Хьогте а хIара гектара 1,5 центнер кхоачийташ подкормка йир фосфорни калийни удобренешца. ХIанз шоллагIа хий дуллаш да тхо цу кхашка. ЛерттIа Iунал дар бахьан долаш листа, низ болаш тIадаьннад ялат. Соахка санна оахка лаьрхIад хIара гектара тIара 30 центнер ялат чуэца, план 29 йолча.

Шерра доаржадаьд тха механизатораша коартолаш дIаера балхаш а. Из тха боахаме кхееча керттерча культурех цаI я. ХIанзле коартолаш дIайийнай 300 гектара тIа. ХIаьта ерригаш 500 гектара тIа хургья. Хаоттам дика латтар бахьан долаш соахкарчул 10 ди хьалха из культура дIае доладелар тхо. Коартол дIаювча дакъа лоацаш кхоъ мехотряд я. Царна юкъе яьржача социалистически яхье цахаддаш хьалха я Сенченов Сергея кулгалдеш яр. Цу цхьан отрядо дIайийнай 160 гектар коартолаш. ХIаьта механизатораша юкъе хьалхле коммунистага Волков Николайга я. Николая хIанзле дIайийнай 60 гектар. Дийнахьара норма 3,8 гектар йолча, цо дIаюв 12 гектар. ШоллагIча моттиге латт 49 гектар дIайийна Лысенко Дмитрий. Царел дукха тIехьабисац механизатораш Аксютенко Иван, Авдеев Василий, Бардин Николай.

Иштта бIу ца къожабеш къахьегача колхозхои балхацара материальни моральни безам совбаккхара йоакхо ю тха боахаме. Яхье хьалхалаттарий толамаш хIара Iуйрийна дIаекхайкаду радиоца, дувц «Молние» тIа. Цул совгIа кулгалхоша хIанзе а къоастадаьд коартолаш дIайийна баьнначул тIехьагIа дикагIболча болхлошта лургдола совгIаташ. Иштта, социалистически яхье котало яьккхачоа 100 сом премилургья, шоллагIа моттиг яьккхачоа — 75 сом, кхоалагIа — 50 сом.

Ийикха латташ деnош хуле 10 апрель тIаккхоачаш дIайийна даргда тхо ерригa коартолаш.

ХIара гектара тIара 200 центнер йоаккхаш, паччахьалкхенна укх шера 3600 тонн коартол дIаяла дага да тхо план 3500 йолаш. Из соахкарчул 100 тонн дукхагIа хургья.

ДIае езача 600 гектар хьажкIашта, 160 гектар баьцадаарашта агротехнически бокъонаша дIадеххача тайпара лаьтта кийчдеш а ба механизатораш. Культиваци еча айденача хьинарца къахьег кхаш леладераша Калмыков Владимирен Павленко Георгеи. Ди дIадодац царех хIаране балха норма 150 — 160 процент кхоачаш ца еш. Иштта овсаре болх бу кхычар а.

Массане санна, тха коллективо хIара деша уйла тIайохийташ йийшар РСФСР Конституце керда Проект. Вайна ма-харра, хIанз а дукха нийслу лаьтта доагтIача тайпара Iунал ца деш бола нах, коллективаш. Цудухьа цу лоархIамеча документа 12 статья тIа: **«Лаьттах нийса пайда ца эцарах бехктокхаме оз»** аьнна дешаш тIатехача бакъахьа хет сона.

Г. САВЕЛЬЕВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза керттера агроном.

КХОМБАР ХIАРАНЕ ДЕКХАР ДА

Производства эффективности балха дикали лакхъяра болх вIаштIехьбаккхарца белгальяьнна я «Красный молот» завода пхелагIча мехкдаьтта аппаратура кийчъеча цеха коллектив.

Укхаза доахача толамех доккха дакъа кхоач Деменко Алексей Павловича председатель волча халкъа тIахьожама групперча контролерашка. Каст-каста группа заседанеш хул. Цига дувц арахеца продукци дикагIа хилийтара, материалаш кхоярен хьурмат дарей, промсанитария оборудованех, мощностех, балха ханах биззагIа пайда эцара, кхерамзлен техника бокъонаш нийса леладара дола а кхыдола а дешаш. Оттаьча планага хьежжа бу группо ший болх. ХIара производственни участке хадданза болх беш я халкъа тIахьожама посташ. Нагахьа санна цеха балха тIа кхоачамбоацараш зеделча е царех лаьца хоам хилча, уж сихагIа дIадахара рейдаш ю цар. Доккха новкъостал ду производства эффективность, балха дикал лакхъяра, балха ханах биззa пайда ийбара, къахьегамеи технологически дисциплина телха ца яйтара.

Масала, укх шера январь бетта пхелагIча цеха халкъа тIахьожама группа членаша рейд йир. Цар хьалхашка оттадаь декхар дар электрооборудовани малагIча хьала тIа я хар, энегоресурсех мишта пайда эц хьажар. Рейде дакъа лоацараштa гучадаьлар зехьа энергоресурсаш, оатхалаш, уздаш, сварочни материалаш йоаеш хилар. Массайолча производственни участкашкара запорни арматура воча хьала тIа яр, шоллагIча участке кислородни лине вентилашка гIолла чакх а дувлаш дIаухаш зехьа довш дар маьхера кислород, делкъийга салоIача хана болх беш яр цхьайола электропосташ, йоагаш яр лампаш. Уж гIулакхаш производства эффективность лакхъяра болча балха тIа чIоагIа Iаткъаш хилар белгал а доаккхаш, цох бола хоам бир группа членаша цеха кулгалхошка. Цу гIулакха бехке бола производственни участкай мастераш бехктокхаме эзар, даьхача къахьегама толамех царна хьожаеш йола премии дикка кIезигйир.

Цкъа хьежа дош тесса дуташ оамал яц халкъа тIахьожамхой. Январь бетта шоаш гучадаьха кхоачамбоацараш дIададьхадий хьожаш шоллагIа рейд йир цар укх шера 22 феврале. Цхьайолча участка коллективаша хьалха рейд еча хана нийсденна кхоачамбоацараш дIадаьха хилар гучадаьлар. Цхьабакъда цехерча шоллагIчен ялхлагIчен участкашка делкъийга салоIача хана соца а ца еш болх беш яр аппаратни яьшкаш, цхьоалагIча участке кислородни лине вентилашка гIолла дIаухаш зехьа довш дар кислород, пропана яьшкаштеи щиташтеи юкера фе кранаш дIакъовланза яр № 6, № 2 йолча участкашка, массайолча участкашка дIа-хьа кхийса ядар чIоагIа эшаш йола оатхалаш, деталеш, бIеха яр массанахьа а. Сварочни материалаш а ерригача участкашка йоаеш хилар а гучадалар халкъа контролерашта. Из дош дийцар цеха кулгалхоша, общественни организацеша халкъа контролерашн участкай мастерашн дакъа лоацаш а болаш. Лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш нийсдалийтарах мастерашта цIеихаштта бехк бир, цул совгIа царна хьожаеш йола премии итт процент кIезигйир.

Март бетта 16 дийнахьа хьежача хьалха нийсденна дола кхоачамбоацараш нийсдаланзар цехерча цхьаккхача участке. Кхомбараи хьурмат даран тIехьа лоаттабеча къовсаме контролераша дакъа лаьца ца Iеш, хIара участкерча болхлоша а хьинаре дакъа лаьцад. Цудухьа цар вIаштIехьдаьннад эзар киловатт-сахьат электроэнерги, иттaш тоннаш металл, сварочни материалаш кхое.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа ишттa къовсам лоаттабеча цеха коллектив белгальяьнна я башха-дика къахьегама толамаш доахаши социалистически яхье хьалхалатташи хиларца. Къахьегама овсарле лакхъяра план 100,8 процент кхоачашъяьй. Дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча квартала план дикка тIехкхоачашъяьй цо.

Коллективе дукха болхлой ба пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайнца шу дузача денга кхоачашъяра доккхий декхараш тIа а нйца уж толамца кхоачаши тIехкхоачаши деш. Царех ба котельщикаш, халкъа тIахьожама группа членаш Клименко Валентин, Сухоруков Владимир, Дмитриев Дмитрий, Брызгуков Николай, Бикаев Хьабибулла, кхыбараш. Цеха участкашта юкъе яьржача яхье хьалха латт вокккагIвола мастер Амхадов Вячеслав Сайдулаевич керте латтача участка коллектив.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) котельщик, халкъа тIахьожама группа член Д. Дмитриеви участка вокккагIвола мастер В. Амхадови кийчъезача продукце чертежага хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИЙ ГОВЗАЛ ЛАКХЪЕШ

ТIом болча 1942 шера военкоматера повестка ера «Старогрознефта» вышкомонтажника Снегирь Петра квартире шийн массадолча документашца военкомате вехаш. ТIем тIа вахар, цIаванзар, город-турпал Новороссийск йоаккхача майра латача валар хилар цун. Цул тIехьагIа тIем тIа яхар цул шу йоккхагIа хиина Ольга. ХIанз из «Ястребиная» яхача № 3 йолча буровой болх беш я цу управленерча бурувдеттараштa хьаьнен чам болеи кхача кийчбеш. ХIаьта цу халача 1942 шера старопромысловски № 17 йола юкъера школа йистеяьккхачул тIехьагIа дуккхача грозненски мехкарашца цхьана бIухочун гIирс тIабийхар вокх йишас Катяс. ХIаьта зIамагIа волча Володяца — хIанз № 717 йолча буровой начальникаца— цIагIа йисар диъ бера нана Варвара Ильинична.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIа Стари промыслашка юха цIаера Екатерина Петровна Васплюшкина. Цунна тIайийхача салтий шинелах наькха тIа йоахкар «За оборону Кавказа», «За победу над Германией» яха медалаш. Производственни опыт йоацаш хиина из бурув тохара балхий Ташкалински конторе (1954 шерралца цу тайпара контора йолаш яр) статистикалла балха яхар. Иштта Iомайора цо планированеи отчетностеи къайленаш, ший воIа Юрена кхетам а луш (из а ва хIанз цу управлене инженер-механик) балха тIа лакхлуш йоадача Екатерина Петровнана бIаргагора ди тIехьа йоккхагIа хулаш йоагIа производство, хьалкхувш латта кIоарген тIехкIоарген скважинаш йоаха нах. Цудухьа кхетадора цо, йоккхача предприяте планово-экономически отдела кулгалдара цхьан практически знанеи кхоачам боацилга. тIаккха Ростовски финансово-экономически институте заочно деша а яха, 1961 шера из йистеяьккхар. Институте ше Iомаяь знанеш производстве кIоарг а еш, производстве керда мел дар хьал а лоацаш, 1964 шера Екатерина Петровна ше а башха-дикача идея автор хул бурувдеттача бригадашка юкъехьу хIара деннара бригадни хозрасчет.

Кердачо, ховш ма-дарра, хала боакх шийна никъ. ХIаьта а хIанз чIоагIа юкъеяхай из производствана. ХIанз Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача ерригача производственни объединене цхьаь цхьан бурувдеттача бригадо керда скважина яккхара болх дIабоалабергбац геолого-технически нарядаца цхьана бе доаллаш буровой бригадо хIара денна беча балха итог кизга чура санна хьагойташ дола хозрасчетни карта доацаш.

ТIаккха, цу кердачо предприяте плановикаштеи экономисташтеи фу лу?

—Из тхона чIоагIа аьттув болаш да, — йоах цун автора Екатерина Петровна Васплюшкинас, — хIана аьлча хIара денна тха отделе йоагIа дIадахача дийнахьа бурувтохача бригадаша баьча балха итогаш тIайола сводкаш, хIаьта цар тIара тхона бIаргагу бурувдеттача бригадашка гIулакхаш мишта лел.

Нагахьа санна буровойра гIулакхаш во лелаш хуле, цу сахьате цига ше йода планово-экономически отдела начальник е отделерча инженерех цаI вода. ДагадоххарагIа аьлча, шоай вожако а санна, производстве балха боллашехьа а дийша инженераш хиннаб отделерча пхиъ болхлочох. Буровой начальникаца цхьана къестаду цар тIехьабисара е зе хилара бахьанаш, тIаккха управлене кулгалхоща цхьана белгалду вIаштIехьдоацараш, балхий мах безбеш дола бахьанаш дIадоахаргдола наькъаш.

Екатерина Петровна отдела кулгалхо хиларал совгIа кагирхошта дика хьехамча а, хьинаре общественник а я. Болх беш 200 гаргга кхалсаг йолча бурув тохара балхий Старогрозненски управлене кхалнаьха совета кулгалду цо.

Бехкечарга во хьал да, буровойра, цехера, производственни гIулакхаш деча базера Екатерина Петровнана е цун инженерех цхьаннена лертIарадаьнна хIама корадоагIе. ВIаштIехьа воацачоа хIама кхетаргья собране, е «Бурильщик» яхача пенгазета тIа воаккхаргва.

Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац, старогрозненцаша иттлагIча пятилетка алхха шин шера планал совгIа 3032метр бурув тохар а цу юкъа баь пайда 1,5 миллион сомал тIехбалар а.

Старогрозненски бурувдеттараща шоаш чакхдоахача гIулакхий низ бола программа а лоархIаш тIанийцар КПСС ЦК декабрьски (1977 шера) Пленума решенеш, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо. Планово-экономически отдела болхлоша шоаш лекцеш ешачеи беседаш ечеи хана бурувдеттарий уйла тIаерзаю хIаране шиший балха моттиге производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа хьинаре къовсам лоаттабара.

Хьаьнален тешамеи къахьегарах, коллектива вахаре хьинаре дакъа лацарах «В. И. Ленина 100 шу дизара сийна юбилейни медаль» еннай Екатерина Петровна Васплюшкинана, эггара хьалхарчарца еннай цунна «Коммунистически къахьегама ударник» яха сийдола цIи а «ИйслагIча пятилетка ударник» яха значок а.

А. ТИЩЕНКО.

Дикагlбарий опыт— массанена

ВЫШКАШ ВIАШАГIЪЕХКА БРИГАДА

«Грознефть» производственни объединене бурув тохара балхий Карабулакски управлене укх шера 3 марте 20 шу дизад. Цу юкъа дукха болх баьб УБР коллективо, 20 шера 690 эзар метр бурув техал. 1975 шера Карабулакски УБР мехкдаьтта лохараштa болх беннабар — вежарашха йолча Грузе мехкдаьттахоштa практически повкъостал де. Цу шера бурувдеттача бригадашца цхьаца Грузе территоре тIа болх бара вIашагIъелляр бригадира Ю. М. Мовлаева кулгалдеш йола вышкаш вIашагIъехка бригада а.

1976-чеи 1977-чеи шерашка производственни хьокхамаш чIоагIа лакхдир вышкомонтажни бригада коллективо. ПланагIа 1976 шера — 10, 1977 шера — 12 буровой хьалъе езаш хиннача метте хьалъяьй 1976 шера — 12, 1977 шера— 14. Ерригa буровойш ханал хьалха хьалъяьй. 21 эзар сом кходаьд.

Хьокхамаш лакхдара бригадана гIо даьд техниках балха овсарле лакха йолаш пайда эцара гIулакха шоашкара геттара дика хьокхам гойташ бола хьинареча къахьегама энтузиасташ бригаде белгалбаьхача социалистически яхьо. Масала, 1976-чеи, 1977-чеи шерий I-чеи II-чеи ах шерашка даьча балхий итогегIа республикански социалистически яхье бригадана хьалхара моттиг хьожайир. «Грознефть» объединене а мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза обкома а карара карартела Iще байракх а ахчан премии а луш.

Бригадана гIулакхаш деш я укх тайпара техника: Т-100 яха тракторaш-тягачаш, 5 тонн мухь айбу трактораш - кранаш, Э-153 яха экскаваторaш (Беларусь), 25 тонн мухь ийбу тIехьаювза кран (КП-25), Т-100 Б, Д-271 яха бульдозераш, роторни экскаватор (Эр-4), иштта дуккха кхыраш.

Ю. Мовлаева бригада технико-экономически хьокхамаш дика хиннад организационно-технически технологически хьисапера дуккха фактораш бахьан долаш.

Скважина йоаккхача моттиге буровой хьалъе йолаяле хьалхагIа конференци а гулйийя, цига дувц технологе декхараши дешаши, хIаьта иштта материально - технически Iалашо елга а.

Массаза а яхар мо, буровой хьалъяра балхаш дIадоладалалехьа хьатIа а эзе, оттаьча схемага хьежжа дIанийсъю оборудованни материалаши.

Сетевой графикашка а хьожаш «Уралмаш-4Э» яха установкаш вIашагIъехк бригадо. БIарчача шера бригадана бума-лу болх хилийтабий хьожаш баьча тохкамо хьахьекхар, гIирс хьалбарца юкъарчал доацаш дувзаденна дола балхаш 1976 шера ерригача календарни ханах 88.8 процент, хIаьта буровойш хьалъяра кийчлуш даь балхаш а тIехьа лаьрхIача — 98,6 процент хилар.

Бригадах 4 звено яьй, бригадо хIара денна балха итогаш ю.

ШоллагIа йола профессеш а кхоачашъю бригаде, хIаьта из бахьан долаш моллагIча профессех вола болхло тIеравалара болх сеца латташ йоахаш хиина ханаш хIанз геттара кIезигъеннай.

Ю. Мовлаева бригадо болх дика вIаштIехьбаьккха хиларо гIо ду бурув тохара план ерригача УБР-о кхоачашъяра.

Вышкомонтажни бригаде хьоккхамаш лакхдеча аьттув баьккхаб нийса вIаштIехьбаьккхача къахьегамо, бригада членаш шоай гIулакхех дика кхеташ хиларо, хIаьта кертердар — дисциплина хиларо а творчески никъ лелабаро а.

Толамаш доахача доккха дакъа лаьцад 1957 шера деиз мехкдаьтта промышленносте болх беш волча бригадира Мовлаев Ювсап Мовлаевича. Доккхий производственни хIамаш карагIдувларах Къахьегама ЦIеча Байракхен «Знак Почета» яхеи орденаш еннай цунна. ВIаштта шин шера еннай цунна «Социалистически яхье котваьннар» яха знак.

Бригадира новкъостал а деш, бригаде къахьегаш ба башха-дика опыт йола вышкомонтажникаш Цумигов Элинади, Гушков Iийса, Гучигов Хьумайд, Уцлигов Алир-СаIид, вышкомонтажник - сварщик Хасмагомедов Бек, кхыбараш.

Буровой хьалъе йолаяле хьалхагIа Старогрозненски УТТ механизатораша лаьтта оахкача техникаца кийчъю буровой IойогIаргйола моттиг. Вышка дIахьоча хана оагIоцарей тIехьашкарей из дIакъайла йоалла «кисащ» яха ши навес вIашагIъяккхац. Вышка дIакъайла йоалла конструкци тешаме хиларо Iалашду вIашагIа ца а йоаккхаш вышкаца цхьана из дIахьолга, хIаьта цунах дикка лоацъю из хьалйогIаш йоаккха ха.

ХьалхагIа циркуляционни системе, дехьа - сехьа вувлача лабашка хиннача дахчан нийна меттел пайда эц кийчача металлически трапех, хIаьта из бахьан долаш ха кIезигагIа йов, безача маьха ардакх 27—30 процент кхою.

Ха кIезигагIа яйтар духьа урагIа долха наькъаш сихха хьайоахалуча фенташца вIашагIа хеттача секцеех латташ дя. Сихха, совнагIа къахьега ца дезаш вIашагIйоах буровойш, хIаьта из бахьан долаш а иштта ха кхое йиш хул вIашагIйохкача хана ремонтни балхаш кIезигагIа де дезаш хиларах.

ХIара пхелагIа вола вышкомонтажник рационализатор ва. Материальни безам совбаккхар а дIахо а бригада къахьегама овсарле лакхъяр а, хIаьта иштта скважинаш хьалъярен вIашагIъехкарен календарни ханаш лоацъяр а духьа къахьегамах аккордни мах тел.

Бригада членаша, нийсагIа аьлча — звеноша скользящи графикагIа бу болх.

АргIерча хьалашка, гIирс хьалбеш латтача метте, дIаса лелача «городоке» бах болхлой. Дика кийчдаьча цIалгашка - вагонашка дизель-генераторгара йоагIаш электрически сердал я. Чулатташ телевизор, радиоприемник а йолаш, даим деша керла газеташи журналаши долаш цIе уголок я. Поселке («городоке») душевойи типови столовии я.

ДIа-юха ухаш ха а кхоъ, балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа, дика салаIа йиш я вышкомонтажни бригада болхлошка.

Вышкомонтажни бригадо материалаш кхоярцеи сайца латташ йоаха ха кIезигъярцеи творчески никъ лелабеш хилар хьахьокхаш дола масал ерда. Ардакх, хьастамаш, кхыйола материалаш шоай ханнахьа тIа ца яхьаш моттигаш нийслу болх беча хана. Буровой хьалъяра ха юкъагIа па ялийтар духьа бригадо аьшкаьргах хьастамаш а даь юххьера цхьа «гулянка» вIашагIхеттар.

Вышкомонтажни бригада коллективо болх во дIаболабаьбаш 1978 шера а. Берригача советски наха а санна цар дийцад партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза берригача къахьегамхошка «1978 шера план кхоачашн тIехкхоачаши яр духьа социалистически яхь йоаржаяра а производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа лоаттабу къовсам чIоагIбара а хьакъехьа» яздаь КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо.

Бригадии собране пайда эцанза диса кхоачамаш хьагучалаьхар. 10-ча пятилетка кхоалагIча шера толамаш дахара тIаерзаяь мероприятеш белгалйир. Цхьабакъда бригада дош аьннача да: 1978 шера шин бетта 2 буровой хьалъяьй.

СССР кердача Конституце хьалхара шу дизар доагIача тайпара белгалдаккхар духьа доккхагIдола декхараш тIанийцад Ю. М. Мовлаев керте латтача вышкомонтажни бригадо — шера план 7-ча ноябрь хьатIаотташ кхоачашъе, планал совгIа 1 вышка хьалъе, бIарчача шера хьахийцача дерригача ахчах 4 процент дар техникахи материалехи рационально пайда эцара чотах кходе.

Ю. ТИШКОВ,
Карабулакски УБР НОТ-а отделеи профводства управленеи начальник.

МИЛЛИОНИЙ КХОЛЛАМ

Советски Союза берригача къахьегамхошка язадьча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмос тІахьех социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржаяран, производства эффективности балха дикали лакхъяран дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацара. АПН корреспондентаца Михайлов Игорана къамаьл деш, ВЦСПС социалистически яхьен производственно - массови балхен отдела заведующе Петр Тетерина дувц хІанзарча этаперча яхьа эргалонех.

— СССР профсоюзий XVI съезде белгалдаьккхад хІанз вай мехка социалистически яхьа маІан кІоаргденна хилар. Сево хьахьокх из? Эггара хьалха из гуш да социалистически яхьа юкъе баха нах дукхха дукхагІа хинна хиларо, яхьа социальни база шеръяларо. ХІанз вай мехка яхье баьнна ба 100 миллион совгІа къахьегамхой — пхи шу хьалха хиннарел 26 миллион саг дукхагІа. 60 млн. саг гаргга ва коммунистически къахьегама болама юкъе. Тахан яхь хьакъоастае йиш йолаш яц Іилма-технически революцех, эффективностен дикален проблемах, тІаерзаяь я халкъа боахама хьоккхамаш тІехдаьнна дика хилийтара. Из да керттердар.

Яхь вІаштІехьйовккхача лоархІаме моттиг кхоач профсоюзашка. 1920 шера РКП(б) IX съездо тІадиллад профсоюзашта социалистически яхь вІаштІехьйоаккхилга. Цу лоархІамеча гІулакхах бола бехктокхам царна тІалатт тахан а.

В. И. Ленина оттаьй социалистически яхьа керттера принципаш: из мишта лел дІаккхайкадар, даьр вІашн нийсде йиш хилар, Іоаьча опытах пайда эца торо хилар. Уж ленински положенеш хано техка я, хІанз а царца къестаду вай мехка яхь эффективни хилари ца хилари.

Эффективности дикали баьан, тІеххьара а къахьегамах хьаьулар геттара дика хилийтара дерригача халкъо лоаттабеча къовсамо хьаю яхьа керда формаш. Шерра дІаяьржай вай къахьегама коллективашка, масала, Москверча гІишлонхочо Николай Злобина йолаяь бригадни подряда метод.

Цу метода чулоацам латт бригада оперативно - боахама гІулакха ший лоІаме хиларах. Цунна дІалу керттера машинаши механизмаши, материалаши ахчан средстваши, хІаьта царех нийса пайда эцара даькъера бехктокхам цунна тІа а латт. Ха а средстваш а кхойнча, балкаш дикал лакхайолаш чакхдаьхача объект эксплуатаце дІаенначул тІехьагІа бригадана преми хьожаю.

ТІеххьарча шерашка цу методах болх бу экономика дукхача доакъошка. Пятилетка кхоалагІча шера областий, краяй, республикай къахьегамхоша тІанийдаьча социалистически декхарашка бригадни подряда метод перспективни паччахьалкхен планироване дакъа а хинна дІаэттай. Иштта, Московски, Ленинградски, Ростовски, Костромской, Российски Федераце кхыйолча областашка дерригача гІишлоний балхех кхоалагІа дакъа цу методагІа де лаьрхІад. «Злобина ІаьдалагІа» болх бе йолалуш я цаІ йолча технологически зІанарца ювзаенна йола смежни производстваш а.

Геттара дика лархІа езаш я дикала кулгалдара комплексни система оттаьча Львовски областерча къахьегама коллективай опыт а. Цу система технологически, экономически, социальни, организационни мероприятеш предприяте керттерча стандартий ларда тІа шоайла эйхха ювзаенна а цаІ санна кхоачашхулаш а я. Стандарто дІадехараш духхьал хьалхалатта опыт юкъейоалаяр норма а яь дІаоттаьча технологически порядка дешашка кхаьча Іац, цар коллектива берригачленаш декхарийла бу шоай профессиональни знанеши говзали хаддаьза лакхъе, иштта торо хулийт хІара болхлочо лоацача творчески даькъа нийса мах бе.

Львовяний опыт шерра дІаяьржай мехка. Духхьал РСФСР ялх эзар совгІа предприяти я цунах пайда эцаш. Къаьстта дукха я уж предприятеш приборашъеча, автомобильни станокашъечен промышленносте, еза - йоккха машинашъеча.

Сихха дегІайоагІа смежиний яхь, эггара хьалха «Эзарней договор» оалача девизагІа лела болам. Цунна юкъерча гІишлонхойи кийча продукци арахецача предприятеи коллективаша яхь лелаю материалаш, бедал, оборудовани лоаттаеращца, изделешта комплектаци ерашца, иштта Іилма-тохкамен проектнии институташца, конструкторски организацешца. «Эзарней договор» яхача девизагІа бола болам хьахийнаб текстильни промышленносте. ХІанз цунна юкъе дакъа лоацаш я яйгача, машинашъеча, химически промышленноста кхыча доакъой ши эзар гаргга предприятии организации. Поставщикийи потребителийи коллективашта, Іилмахошта, конструкторашта юкъерча доттагІало торо хулийт тІеххьара хьаьулаш йола результаташ эффективнегІа а дикагІа а хилийта.

Иштта, мехкарча эггара къаьнагІчарех йолча В. И. Ленина цІерагІча Глуховски хлопчатобумажийи комбинато тІеххьарча хана смежиний новкъосталца дукха лоархІаме балхаш даьд. «Узбектекстильмаш» объединене новкъостал дир глуховцашта кІада дуча машинашта модернизаци е, из бахьан къахьегама овсарле 20% лакхъеннай. Массехк химически комбинато кІадай ассортимент тоае йиш хулийташ керда басараш хьадаьд. Машинашъераша гІо дир кердача автоматически станокий конструкцеш хьае, Іилмахоша — кІадаш хоздара керда способаш оттае, иштта кхы дІахо.

Карарча пятилетке комбинато договор даьд 53 предприятей, Іилма - тохкама институтий, проектно - конструкторски организацей коллективашца. Из кхоачашдича торо хургья глуховций иттлагІча пятилетке планал совгІа 4 миллион метр кІада арахеца, къахьегама овсарле 26,5 процент лакхъе, эггара дикагІа дола кІадаш арахецилга 2,4-зза дегІадоагІаргда. ХІара балха метте къахьегама овсарле лакхъяра болаеннача социалистически яхьа инициатор йолча «Динамо» яхача Московски электромеханически завода болхлоша шоай личны планашта юкъехкухь квалификаци лакхъяра, смежни профессеш Іомаяра, болх па беш йоаю ха цІенъяь дІаяккхара, балха ка кхояра, оборудованеча модернизаци яра хьакъехьара декхараш. Цу тайппара яхье дакъа лоацаш волча хІаране къаьгга белгалдоаккх еррига коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча ше лоацаргдола дакъа.

ХІаьта Сумски машинашъеча производственни объединене болхлоша кхыча предприятеша дІадоладаьча гІулакхех, цу даькъе «Динамо» заводои Львовски предприятей продукце дикала кулгалдара системах а, творчески пайда а эцаш, керда почин йолаьй: «Производствана — лакха эффективность, мощносташта — биззя бе болх, продукци — тІехдика». Цо хьахьокх предприяти дикала кулгалдарен производства эффективность лакхъярен системаш вІашагІтохара къькагІа йодаш хилар. Гуш да дІадоладаь дика гІулакхаш дІахо дегІадоаладара керда лагІа.

Миллионаш болча наьха творчески инициатива хьаст цІаккха а лакъаргбоацаш ба. Цудухьа профсоюзни организацей беррига низ къахьегамхой творчески хьинар хьаллацара, планаши тІанийца декхараши хІара балха моттиге, хІара бригаде, участке, цехе, хІара предприятеи организацеи кхоачашдара дІадодар кІезига а долаш, доккхий толамаш дахара уж оарцагІбахара тІабербаь ба.

(АПН).

ХЬУВКЪАМГА БОДА НИКЪ

Лаьттан вай цуьн хьурмат дарах, из тоадарах тийша ба еррига юртбоахама культурай хьувкъам а хьайбай продуктивность а. ТІеххьарча 30—40 шера гучадаьнна да республика дукххача районашка Іалаьмате кхераме процесс хилар — лаьттан тІерча тІоацара гумус-кІезиглулга. Из да эггара хьалха юртбоахама дукхха культураш лелаяра технологии агротехникеи телхаярах, эрозионни процессех, республика бурунни моттигех даьнна зе.

Цунца дувзаденна Іалаьмате лоархІаме да Іилмахошей специалисташей, дукххача колхозхошеи совхозий болхлошеи шерра дакъа а лоацаш Российски Федераце юрта боахама Министерствос оттаяь 1976 — 1980 шерашта лаьрхІа йола лаьтта хьаьидара комплексни программа хІара колхозо а совхозо а кхоачашъяр.

Сенах латт из комплексни программа?

Эггара хьалхардар да лаьтта тоадаар тІадерзадаьча гІулакхий система чакхъяккхар. Нохч-ГІалгІайчерча 410 эзар гектар оахача лаьттаех 260 эзар гектар совгІа, е 60 процент, эрозированнии эрози хила тарлуш долен лаьтташ да. Гипрозема специалисташа яьча расчетех, республика боахамашка шера эрозех доалаш дола зе 14 млн. сом совгІа да. Эрози йолча кхашкара цхьадолча шерашка боахамаша чукхухьа хьувкъам 15 процент эшашагІа хул, хІаьта цхьацдолча шерашка 50 процентага дІакхоач. Духхьал хин эрозе республика боахамашта хІара шера ду зенаш бІаьш эзараш сомий маьха да, хІаьта кеоттердар да лаьттан тІера тІоа цо бохабеш хилар. Лаьттаца цхьана хиво Іохьу азота, фосфора, кале 40 эзар тонн. Из да республика бІаррчача шера арара тІаяхьача минеральни удобреней дилагІа дакъа. ХІаьта Нохч-ГІалгІайчен лоамани лоамашта юхерчен районашка кхы а дукхагІа да уж зенаш.

КПСС ЦК майски Пленум хинначул тІехьагІарча итт шера республике лаьтташка хий диллара яь централизованни капиталовложенеш 159,9 миллион сом да. Цу юкъа тІа кхийтта хий дехка лаьтта 30,6 эзар гектар я.

Хий дехкача лаьттай майда шеръе а долаш дола хий дехка лаьтташ тоаде а лаьрхІа да Аксайски, Сулу-Чибутлински, Алханчуртски хий дехкача системашка, хІаьта иштта Наурски, Шелковской, Сунженски районашка.

Духхьал иттлагІча пятилетка хьалхарча шин шера 8 эзар гектар хий дехка лаьтта тІакхийттал республике, хІанз 131,4 эзар гектар да из.

Из Іалаьмате йоккха резерв я чудахьа ялат, доакъар, кхыйола юртбоахама культураш дукхагІа хилийтара.

Цхьабакъда теркал ца деш дита йиш яц, эрозена духьаларча мероприятей комплекс йоагГІача тайпара кхоачашъеш ца хиларн 1969 шера ВАСХНИЛ сессе оттаяь лаьрхІа йолла рекомендацеш сихха чакх ца йоахилгеи. Юртбоахама министерства а кхыча юртбоахама ведомствай а дукххача кулгалхошеи специалисташеи йоах цун бахьан кхоачамболлаш материально-технически средстваш ца хилар да. Цунах теша хала да.

Йоккхий майдаш чулоац хин эрозе. Къаьстта доккха зеІаш ду юртбоахама хин эрозе лоамани лоамашта юхерчен районашка.

Дукха къахьега дезац хина эрозех лаьтта лорадара босеш пхорагІа ахар санна дола атта гІулакх дара. ХІаьта а Веденски, Советски, Ножай-Юртовски, Сунженски, иштта кхыча районашка хиво лаьтта дикагІа Іокхухьаргдолча тайпара йоахала оах босеш. Производства керттера технологаш болча кулгалхойн специалистийи декхар да цу проблемана чІоагІагІа теркам тІабахийтар, лаьтта леладара севообороташ дувцилга а доапай кхоачашъяр, республика дерригача боахамашка лаьтта лорадара гІулакха пайданегІа йола юртбоахама культураш лелаяра технологи юкъейоалаяр.

Къаьстта теркам тІабахийта безаш хІама да солонцови лаьтташ тоадар. Нохч-ГІалгІайче 45 эзар гектар гаргга да цу тайпара лаьтта.

«Гудермесский» совхозе долаьденнад солонцови лаьтташна чакхдаьккха серни кислота а деттаьш мелиораци яра балхий. Амма цу тайпара лаьтташ долча кхыча боахамашка уж балхаш деш дац.

Юртбоахама производства интенсификаци ярен лаьттан плодороди лакхъярен керттерча факторех цаІ я лаьтта леладара химизаци яр, вешта аьлча, минеральни удобренеш еккар.

Экономически эггара пайданегІа дола хІама да фосфорни удобренеш культураш дІаелехьа хьалхагІа товсар. Іилмо а практико а хьахьекхад ялат дІадувш 50—60 килограмм гранулированни суперфосфат кхай тІа тессача гектара тІара чуэца хьувкъам юкъера лаьрхІача 2—2,5 центнер совбоалаш хилар.

Гурахьа йийнача культурай овлашта подкормка вІалла еш а яц Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Назрановски, Шалински, иштта лоаман районий колхозашкеи совхозашкеи. ХІаьта из гІулакх ше пайдане хилар хьахьекха а, колхозийи совхозийи практикана шерра юкъедена а, Къилбаседа Кавказе дика лоархІаш а ма-дий.

Ховш да гурахьа дувча ялата цу тайпара подкормка еш хилча, пун хІара гектара тІара боала хьувкъам, минеральни удобрени ца тоссаш леладаьча кхай тІара чуэцачул 2—2,5 центнер лакхагІа хулаш хилар. Цул совгІа, цо торо хулийт гурахьа дувча ялаташта подкормка ю ха йІаьхье, удобреней эффективность лох а ца еш.

Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен юртбоахама опытни станце, «Атагинский» совхозе, Сунженски районерча «Победа» колхозе, дукххача кхыча боахамашка йоккхача майдаш тІа еш я гурахьа ювча культурай овлашта подкормка. Цу боахамашка гектара тІара боала хьувкъам лакхлу 2 центнерагара 3 центнерага кхоачаш.

Дукха гІулакхаш да де дезаш минеральни удобренеш лелаелга тоадара. Дукха йоаю вай уж. Удобренеш араюккъе Іойоассаеш моттигаш а я боахамашка. Уж догІо йошаю, хиво Іокхухь, талх, хІаьта удобренеш чулоаттае складаш хьалъяра планаш шерра - шера кхоачаш ца еш юс.

Кхоачам боллаш теркам тІабахийтац органически удобренешта а. ХІаьта цар лоархІам боккха ма-бий. Тоъаргда цхьа тонна кхо диллача гектара тІара боала хьувкъам 2—3 центнер, тІехьагІа 2,5—3 центнер совбоал аьлча.

Республикерча колхозийи совхозийи йиш я хІара шера кхашка цхьа миллион тоннал кІезигагІа доацаш органически удобренеш екха. Из декхар кхоачашде йиш йолаш да.

ЛоархІаме мероприяти я нийса севообороташ юкъейоалаяри уж хараерзаяри. Дика ховш да севооборотагІа дІаюв культураш бакъахьа хуапаро лаьттанцарча тІоадалах, удобренеех дикагІа пайда эца, оасарца, дІайийнача культураша зе деча хІамашца, лазаращца эффективно къовсам лоаттабе торо хулийташ хилар.

Дуккха культураш — генараш, шекара свекла, тхьамка, гурахьа дув кІа, баьцадаараш, коартолаш каст-каста хьалхагІа хинача юхаюш хилча атта лазар лоацаш, юртбоахама культураша зе ду хІамаш аттагІа латаш хул.

Чудахьа ялат алсамдаккхара къаьстта боккха лоархІам болаш я гурахьа юв культураш. Цар дІалоац республика ялат дувча майдах 75 процент. Вай боахамашка чуэцача ялатах 80 процент гурахьа дувчох да.

Чудахьа ялат алсамдаккхара йоккха резерваш я гурахьа юв культураш. Амма цу резерваех пайда эцара гурахьа дув ялат кхеделга бокъонца Іилма ларда тІа леладе деза.

Из дикагІа дІадовзийтара укх тайпара масал доаладе йиш я. Агротехникеи балхаш чакхдаьара ханаши телхаяр бахьан долаш боккха эшам хул боахамашта. Прикумски опытни станце лаьрххІа яьча опытах дІайийна хинна хІамаш чуийца 5, 14, 30 ди даьлча оахаш хиннад лаьтта. Цунга хьежже 15,3 13,5, 11,8 центнер йоалаш хиннай гектара тІара. Долче, лаьтта кийчдеш 25 ди тІехьадаьккхача 3,5 центнер кІезигагІа хиннад чудена кІа. Бокъонца лаьрхІача боахамашка культураш чуэцаран лаьтта ахаран юкъефа юкъ дукхагІйолча хана цхьа-ши бутт хул.

Лаьтта кийчдача деза хьувкъам чуэцалца йолча хана агротехнически бокъонаш нийса лелаярах тийша ба гурахьа дувча ялатий меттел, иштта хьажкІий, генарий, доакъара культурай, баьцадаарий, дерригача кхыча юртбоахама культурай хьувкъам.

Къаьстта теркам тІабахийта леладе дезаш хІама да юртбоахама культурай фу кийчделга. Цхьабакъда дукххача колхозийи совхозийи специалисташа хІанз а башха сагота боацаш леладу из гІулакх, дерригача боахамашка хьаянь яц хІанз а фу леладу отрядаши бригадаши, фуна лаьрхІа йийнача участкай хьувкъам лакхбарв оарцагІбоалац.

КІезига торонаш яц Нохч-ГІалгІайчен колхозийи совхозийи къахьегамхой юртбоахама культурай хьувкъам дикка алсамбаккха йиш хулийташ. Дедезар да цу торонехи резерваехи кхетамца пайда эцар. ХІаьта дІадоладе деза вай дерригача рузкъа хьаст болча лаьттан плодороди лакхъяра дешагара.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
НГІАССР юрта боахама министерства керттера агроном.

БЕ-БЕ ЛЕЛ ФЕРМАШКАРА ГІУЛАКХАШ

Дика дІадоладаьд керда шу Назрановски района цхьайолча шурий фермай болхлоша. Масала, «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча шурий ферма. Укх шера дІабахача шин бетта планагІа 640 центнер шура яккха езаш хиннача 732 центнер а яьккха, цу юкъа йохка езаш хинначул 26 центнер дукхагІа йолаш паччахьалкхенга 566 центнер еххар цар. Цул совгІа хІара Іаттагара дийнахьа укхаза йоакх 4,4 килограмм шура. Из я дІадахача шера укх хана йоаккхаш хинначул 0,7 килограмм дукхагІа.

Дукха ба ферме хьаьнала къахьегаш хьабоагІа доаркаш. Царех ба дІадахача шера социалистически яхье хьалхле яьккха Костоева Хьава, Сагова Марем, Муцольгова Марем, кхыбараш. Цу доаркаша май бетта чотах къахьег хІанз.

Укх шера шоай декхарех дика лоархІабеш хьабоагІа цу совхозера Плиевски отделене фермера болхлой а. Шин бетта паччахьалкхенга шура йохкара план цар кхоачашйир 106,4 процент. ХІара Іаттагара дийнахьа юкъера лаьрхІача 4,7 килограмм шура йоаккх укхаза хІанз.

— Мишта вІаштІехьдаьлар шун шин бетта план тІехкхоачашъе? — аьнна хаьттача:

— Къаьна, шура лохъяьча доахана метта дикача фух дола шинараш юкъедоаладу оаха Іула. Етт дІабаккхац цул дукхагІа шура лургйола шинар кийч ца дича. ДикагІа пайда эц доакъарах а. Ферма юххе доакъар кийчду цех я. Цига латтача агрегатаца, масала, ча аьта а аьте Іанарца кІаьдду, цул тІехьагІа концентрированни доакъар а техе кийч а дийя лу оаха хьайбашта. Цул совгІа йоаккхача шурий хІара килограмма 150—200 грамм кхоачийташ комбикорм лу. ХІаьта рационага хьежжа хІара Іатта оаха лу 30 килограмм силос, кийчдаь пхи килограмм ча, 30 килограмм барда, ши килограмм жом. Из доакъар кІезиг-кІезига луш дийнахьа массехказа хьалхашка дулл оаха хьайбашта. Цудухьа цар юхе хІама ца юташ даа а дуъ из. — аьнна жоп делар ферма бригадира Арапиев Ювназа. — Дуккхаза зийнад оаха доахан хьалхатІехьа деттар чІоагІа зене хилар. Ший ханнахьа ца бетташ бита етт сатем байя хьува. тІаккха хьаста безаш хул. ХІаьта юхаметтабаллалца еррига шура Іолургьяц цо. Цудухьа ферма оттаьча графикага хьежжа болх дІабахьара хаддаза йоакхо ю оаха, — тІатехар цо къамаьл чакхдоалаш.

Доаркашта юкъе яьржача яхье хІанз хьалха Айдаева Зайнапи Плиева Хадишати я. Шура яккхара тІанийца декхараш дикка тІеххоачашдеш хьайоагІа царех хІараяр.

Шерра дІайовзийт укхаза хьалхалаттарий опыт, кхетамца юкъейовлаяьй къахьегамцара безам совбаккхара мероприятеш.

Иштта, йолаш йолча торонех бизза пайда а эцаш хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба цу ферма хьайбаш леладераш.

Цхьабакъда массанахьа лелац совхозе хьайбаш леладерий гІулакхаш цхьатарра дика. Масала, Аьлтий-Юртара ферма. Шин бетта 460 Іаттагара коллективо яккха езаш яр 1140 центнер шура, хІаьта яьккхар 1123 центнер мара яц. Паччахьалкхенга йохка езаш 960 центнер яр, еххар — 916 центнер. Укх шера январь бетта цхьан дийнахьа хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 4,2 килограмм йоаккхаш хиннаяле февраль бетта 3,5 килограмм мара яккханзар.

Уж кхоачамбоацараш нийсдаларах ферма бригадира Костоев Хаматхана бехке бу совхоза кулгалхой.

— Аз фу дергда, — йоах Костоева, — хьайбашта дІадала тхога доакъар ца хилча. Кхы тайпа доакъар доацаш хІанзалца оаха доаханна тийлар хІаранена 30 килограмм кхоачийташ силос, шишша килограмм йол, хІаьта комбикорм тела доладенна ши ди мара дац. Цул совгІа барда ферме вІалла ца бахьаш денош а нийслу. Муж кийчбе хІама яц. Тхога дола доакъар а во да. Цу хьале мишта лакхъергья аз доахангара йоаккха шура?

Цхьадолчоа бакъ ва Костоев Хаматхан. Грозненрча лаборатор цу ферме долча доакъара яь анализ бІаргаяйра сона. Йол боарамагІа йоагІача классагІа яц, силос эшачул дукхагІа кислотность йолаш я. Из укх ферме кийчъяьй 1800 тонн.

ХІаьта а, хІанзалца фу деш хиннав, из кхоачамбоацар дІадаккха хІана оарцагІваьннавац ший ханнахьа аьнна хаттар де доагІа бригадирага. Цул совгІа со пига хиннача дийнахьа дІа мел хьежача пайда боацаш Іокхийса доакъар уллар.

— Оаха хьагул а даь дІаделча а из хьайбаша даа-м даац,— йоах ферма бригадиро.

Ховш да из доакъар технологе бокъонаш лора а ца еш кийчдаь хиннилга. Масала, сенаж йоллаш буц боарамагІа оата а ца оаташ чуйоллар кІоагашка. Из бахьан долаш Іай кІоагашкара хьайоаккхача хана теда а тедаш хьаяккха езаш хилар сенаж. Из ца ховш хиннавац мотт сона Костоев Хаматхан а. Цудухьа беррига бехк шийна тІера дІа а боакхаш кхычарна тІабехкар а нийса дац. ХІаьта хІанз эшар фуд? Совхоза а ферма а кулгалхой берригаш цхьана оарцагІ а баьнна ма-хулла сихагІа дІадаха деза нийсдалийта кхоачамбоацараш.

А. САГОВ.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Еррисоюзни Іилма-тохкама дуга институте боккха болх чакхбоаккх дуга сорташ тоадеши цун хьувкъам лакхбеши.

Институт болх беш йолча шийтта шера дуга керда 11 сорт паччахьалкхенга тохкам бе дІаденнад. хІаьта «Кубань», «Горизонт» яхараш районировани яьй. «Спальчик» яхача сорто Крымеи Кубанеи тохкамаш деш бІаь центнерал совгІа ялат лу, «Солнечный» яхача сорто Астрахански областе — гектара тІара 95 центнер ялат. Дика хьувкъаш да «Старт» яха сорт Приазовье.

Института Іилмахоша хьадаьча дуга сорташа 405 эзар гектар совгІа моттиг дІалоац, практически из я Къилбаседа Кавказе, Нижни Поволжье, Украинаи Казахстанеи къулбехье дуга дІадувш мел йола моттигаш. Румыне, Болгаре, Венгре а иштта дукха дІадувш да советски дуга сорташ.

СУРТА ТІА: отдела йоккхагІйола лаборант Шащенко Людмила истола тІа латтача бактерицидни камере опыташ еш йоалл.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Иттлагlча пятилетка мулаш

«ФЕГАРЧА ЛАЬТТА ЛЕЛАДЕРИЙ» БОЛХ

Пассажираши мухьи дІа-юха кхахьарах чакхдоалащ дац граждански авиаце гІулакхаш. Шерра пайда эц цунах вай экономика тайп-тайпара доакъош дегІадоаладеча а. Цун лоархІам къаьстта боккха ба юртбоахама производстве.

ХІанз кхашка авиационно-химически методашца кхоачашдеш да 80 процент дІайийнача хІамашта минеральни удобренешца подкормка яра балхаш, 40 процент совгІа дараш — дІайийна хІамаш зуламдергехи лазарехи лораяра, 50 процент—оасарца къовсам лоаттабара, 100 процент хІана дац аьнна дараш дефолиаци яра, керттерча даькъе тІабаьннача боамбена. Укх шера сигалара Іочу обработка ер... 90 миллион гарггача гектара. ХІаьта бІарчча хьанийцача иттлагІча пятилетка шерашка авиахимбалхаш дергда 472 миллион гектара тІа.

Балхаш дукха хинна ца Іеш, цар диапазон шера а я. ТІом чакхбьанначул тІехьагІарча, авиаци минеральни удобренеш дІатессаш леладьча эггара хьалхарча шерашца нийсйича таханарча фегарча техникo дІатосс дуга, горчица, ялаташ, хьун фу, удобренеш, пестицидаш, гербицидаш, дефолианташ, десиканташ. Авиаце новкъосталца къовсам лоаттабу дІайийнача хІамашта зулам дергашца, доха ца дайташ лораду лаьтта, сихагІа дашийтар духьа лоа Іаьржду, и. кх. дІ.

Ткъамаш долча техника керттерча совленех цаІ сенах латт аьлча, из латт. дІайийнача хІамаша эггара дикагІа йолча ханашка, дукххача лаьтташта, моллагІа кхы техника тІаккхоачалургйоацача участкашка цунах пайда эца йиш хиларах. Масала, ховш да, минеральни удобренеш гурахьа дийнача ялаташта бІаьстан юххье, лаьттанцара гІор кхоачаш еша яланза йолча, хьалгаш лорд хеца доладуча хана тайсача дукха а пайданагІа хулга. Цу хана, цІаккха а яхар мо. деша латтача кхашка гІолла дІалелалац лаьттан тІара техника. Цу тІа а, специалисташа даьча лоархІамегІа юртбоахама балхаш тІа пайда эцаш йолча Ан-2 яхача самолето цхьан балха дийнахьа 400 гектар гарггача кхай тІа 40 тоннага кхачалца удобренеш товсаргья. Массазарча техникага иззал болх байташ хилча 20 гаргга ди доаде дезаргда. Долче, дІайийнача хІамашта къахьегам кІезигагІа дІагІоргболаш, эггара аьттув болашагІа йолча агротехнически ханашка удобренеш товсара новкъостал ду-кх авиаце, тІаккха цо йиш хулийт ялаташ дІадера ханаш лоацъе а. Из бахьан долаш юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара доала ялат 2 процент, хІаьта Іаьржа лаьтташ долча зонашка 7 процент дукхагІа хул. Цул совгІа дукхха а дикагІа хул ялат ше а. Овлашка ца кхоачийташ цунна азотни подкормика йича цун тІум дукхагІа хул. Нагахьа санна хьажкІашта из подкормка йича, силосни массацара протеин дукхагІа хул.

Кхы кІезигагІча пайдана дац оасарца а дІайийна хІамаш зуламдергехи лазарехи лораяра а къовсам лоаттабеча хана авиаци лелаяр. Цу балхаш тІа Ан-2 яхача цхьан самолето ду 20—25 тракторни опрыскивател дер. Самолето сезонагІа бу болх 10,5 эзар гектарага кхоач, тракторни распылител 500 гектара тІа мара ца беча метте. ДІайийнача хІамашта зуламдергашца лоаттабеча къовсаме авиаци пайданагІа я сиха лелалуши моллагІча оагІорахьа атта лосталуши из хиларах а. Цо йиш хулийт цхьайола зуламдергаш чІоагІагІа яьржача зонашка сихха цІенъяьн уж хІалакьяра хье ца луш цунах пайда эца.

«Фегарча лаьтта леладерий» балхаш дукха хиларца дувзадейна чІоагІа уйла тІайохийт цар къахьегама овсарле лакхъяра. Из проблема тохкаш я Краснодарера граждански авиацех халкъа боахаме пайда эцара специализированни Ерригсоюзни Іилма-тохкама институт. Цун ший филиалаш я Москвеи Ташкентеи.

Института эггара тІехьагІа карагІдаьннарашта юкъе—гурахьа дийнача кІинеи дугаеи подкормка ярцеи оасар дІадаккхарцеи цхьана коача азотни удобренеши гербицидаши тохара технологи, ядохимикаташца цхьана коача удобренеш тохар. Цу тайпарча балхах йоалача экономически эффекто тоъал боккха пайда лу боахамашта. Шерра пайда эц шекара свеклана зуламдергашца лоаттабу къовсам, дІайийна коартолаш фетофторахи колорадски чоаплгахи лораеча химически средствaех комплексни пайда эцар, парашкарча, дІайийцача кхешта юкъерча оасарца, ялата культураш Іоювшарца, лена-долгунцана хулача лазарашца лоаттабу къовсам, гидуаргашта, кхешта, кІомала, коартолашта дефолиации десикации яр санна йолча технологически приемех а. Институто кхоачашдеча декхарех кхы цхьаькха цаІ да фегара лаьтта леладераш — самолеташи вертолеташи — тайп-тайпара авиационно-химически балхаш деча оборудованеца кийчъяр. ХІанзле а шерра юкъе а йоалаяь болх байташ я шерра моттиг чулоацаш минеральни удобренеш тесса керда распылителаш, хІаьта уж юкъейоалаяро йиш хилийтай авиационни техника къахьегама овсарле 25—30 процент лакхъе.

Цу дерригача хІамаша Іалашду «фегарча лаьтта леладераш» мехка юрта боахама деш дола новкъостал боарамагІа, пайдана, дика хулга.

Валерий НИКОЛАЕВ.
(АПН).

«ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагІа къахьегача Грозненски «Индпошив» фабрика № 14 йолча модай ателье хІамаш тегараша, барзкъаш доахараша доккхий декхараш тІанийцад пятилетка хьалхарча кхаь шера задани 7 октябрга кхоачашъяра. Уж декхараш толамца кхоачаши тІеххкхоачаши деш хьабоагІа уж. Хьалхарча квартала план кхоачашъярах рапорт делар цар 24 марте. Квартала планагІа 30 эзар сома маьха бахача наьха заказаш кхоачашде дезаш хиннача цар лаьрхІар 32,5—33 эзар сом мах бола заказаш кхоачашде. Уж декхараш хІанзлехьа толамца кхоачаш а даьд.

Дог гІоздоаха толамаш доахаш итташ болхлой ба ателье. Царех ба барзкъаш тегараш Байсуркаева Малика, Никитенко Таисия, Городинская Нина, кхы дуккхабараш а. Шоаш мел тега барзкъаш дикен хозеи мара а ца хулийташ, хІара сменагІа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Хьинарерча къахьегамца белгалдаккха лерхІ ателье коллективо Еррисоюзни коммунистически субботник дола ди. ЦаІ санна массава а балха араваргва цу дийнахьа. Къахьегама вахте латтараша итташ наьха заказаш кхоачашдергда, вокхар шоай ателье, гонахьарча моттигашка лостам бергба. Пятилетка фонда юкъедахьа лерхІ цар 500 сом ахча.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) хІамаш тегараш М. Байсуркаева, Т. Никитенко, Т. Городинская кердача модагІа барзкъаш дара дагабоалаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕ ДЕЗАРАШ ДУКХА ДА

Укх деношка МагIалбике хиннача культура болхлой конференце дийцар «Юрта бахача наха культурни гIулакхаш делга дIахо тоадара хьакъехьа» КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам кхоачашбеш беча балхах. Цу дешах доклад йир КПСС МагIалбика горкома шоллагIча секретара А.-Х. Х. Барахоева.

Докладчика а конференце къамаьлаш даьраша а белгалдаьккхар, укх тIехьарча хана болх кIезиг-дукха тоабеннабале а, КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамга хьежжа юрта бахача наьха культурни хьашташ кхоачашдара районерча культура учрежденеша тахханалца даьр геттара кIезига хилар, цар болх лерттIа вIаштIехьбаккхара де дезараш Iалаьмате дукха хилар.

Конференце дакъа лоацаш хиннараша къаьстта дукхагIа терко тIайохийташ дийцар юрташка йолаш йолча культура учреждений торонех бизза пайда эцара дош. Цу даьхье цIенхашттара кхоачамбоацараш да, белгалдаьккхар конференце, клубий, библиотекай, киносета балха.

Дукха клубаш я районе цар керттера болх кIирагIа цкъа-шозза кино хьокхарца чакхбоалаш. Нагахьа мара хилац укхаза тайп-тайпара сайренаш, лекцеш, наха культурно салаIара дола кхыдола гIулакхаш, вIаштIехьъяьккхаяц художественни самодеятельность. Из да культура учреждений актив ца хилар, къахьегамхой, къаьстта кагирхой, хьашташ довзара болх ца лелабар бахьан долаш.

Укхаза белгалдаккха деза цхьаькха а. КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамо юрташкарча боахамий кулгалхой декхарийла бу культура учрежденеш наха юкъе беча берригача массово-политически балха кхуврчаш дара торонаш лаха а царех бизза пайда эця а. Из декхар кхоачашдеш, культучрежденешца айхха бувзам лелабеш, цар болх тоабара, цу балха общественность, къаьстта кагирхой, юкъеозара йизза йоакхо еш цхьаь цаI совхоз яц районе тахханалца.

Ханнахьа клуб, е библиотека хьайийлача берригa болх чакхбаьннарг лоархIаш ба цхьабола культура болхлой а. Цхьаькха хIама дац цар кагирхой, кхалнах культура балха юкъеозара, Цу гIулакха культура болхлошта доагIаш дола новкъостал дац совхозий комсомольски, профсоюзни организацеша. Культура учрежденей балха лерттIа тIахьожам лоаттабац совхозий партийни организацеша, юртий Советий исполкомаша.

— ЧIоагIа эсала лел юрташкарча клубашка, культура цIеношка къахьегамхошта лекцеш ешара гIулакх, — аьлар конференце къамаьл даьча Долакоарча культура ЦIен директора С. Чергоева, — Цу лоархIамеча деша юстара латт Долакоарча Совета исполком, «Малгобекский» совхоза общественни организацеш. Кхыметтел оаха культура болхлой низаца чаккхдоакача гIулакхашка хьабахка а карагIдалац совхоза кулгалхой, тхона эшачун-доацачун йоакхо ца ярал совгIа.

Иштта конференце белгалдаьккхар юрта бахача наха кино хьокхара балха а цIенхашттa кхоачамбоацараш долга, къаьстта стационарни киноустановкаш йоацача зIамигача юрташка. ХIаьта дIа-хьа лелаш кино хьокхаш йолча установкай болх геттара ледара лелабу.

— Тха совхоза къахьегамхой дуккха бахьанаш да культура болхлошта раьза ца хиля, — аьлар «Кавказ» совхоза рабочкома председатела А. Т. Герасименкос. — ДIа-хьа лелача установкашца кино хIана гойтац фермашка, бригадашка? КIезига нийслац бIарччача денношка клубаш къайла латташ моттигаш а.

Районе 24 школа я. Царех дукхагIъярашка йоккхий залаш я кино хьокха йиш йолаш. Укхаза а лерттIа вIаштIехьбаьккхабац кино гойтара болх. Киноустановкашта тIачIоагIъяьяц школаш.

Дуккхадар де йиш я киносета, культура отдела, халкъа дешара отдела, ВЛКСМ горкома кхуьш йоагIача тIехьенна идейни кхетам луча кинофильмаех пайда эцаш. Культура отделен «Малгобекнефть» НГДУ профкомен тахханалца барт вIашагIккхийттабац районе берашта кинотеатр хьадела, цу гIулакха торонаш йоллашехьа а.

Конференце къамаьлаш даьча «Малгобекнефть» НГДУ профкома председатела Т. А. Тебоева, районерча киносета директора З. Богатырева, ВЛКСМ горкома шоллагIа секретарь йолча С. Н. Бондаренкос дийцар КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам кхоачашбеш шоаш чакхдаха лерхIача гIулакхех.

Конференце тIайийцача рекомендацеш тIа белгалдаьхад районерча культура учрежденей балхара цIенхашттара кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара а юрташка бахача наха юкъе беш бола болх КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамо дIадеххача тайпара тоабара а тIадерзадаь гIулакхаш.

А. ХАРСИЕВ,
тха соб. корр.

ДОАЗЗОЛ ДЕХЬАРА

ТАХАН — СССР-ан ФИНЛЯНДЕНЕИ ЮКЪЕРА ДОТТАГIЛЕНИ ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРЕИ ДОГОВОРА 30 ШУ ДУЗ

МАШАРЕРЧА ВАХАРА КОДЕКС

Тахан дезду СССР-ен Финляндеи доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьа Договор даь 30 шу дизар. СССР-ца машарей доттагIлени гIулакхаш леладеш яхара новкъаьларца Финлянде тешшаме Iалаштдаьд шийн суверенитет, кхерамзле, къам шийн мукъагIа хулча. Цун кулгалхоша, эгтара хьалха гIорбаьннача деятелаша Юхо Кусти Паасиквиеи Урхо Калева Кекконенеи хьахьеккхар шоаш политически кхетам бокха болаши исторически перспектива гуши хилар. Исторе дизза бакъдир арахьара политически курс СССР-ца машарц шинна а оагIонна пайдане долаш цхьана леладу гIулакхаши дола политика нийса хилар. ТIема расходаша кIалйита йоаца Финлянде экономика чехка дегIааха йолаелар. Суоме Мохк сихха чIоагIа дегIаьяккача паччахьалкхенашта юкъебера, цу гIулакха дикка гIо дир сийлахь-воккхача лоалахочуншара торговли даьи дегIаухаш хиларо.

Дукха ха йоаццаш, укх мугIарий автор а юкъеволаш советски журналистий группа итт дийнахьа хилар Финлянде. Дуккхача моттигашка хилар журналисташ. Массехк городе болхлошца, парламентарешца, профсоюзий лидерашца, хIама леладеча нахаца, инженерашца, финансисташца вIашагIбеттабелар. Бакъда фуннагIа дувцаш хилча а — заводе станока юхе дале а парламенте дале а — тхоца къамаьлаш хиннараша массаза а белгалдовхар, 1948 шерара Договор лоалахошта юкъера дикка гIулакхаш дегIаахарей советски финскии халкъашта юкъера доттагIлен бувзамаш шердаларей лард а хинна дIаэтта хилар.

— Символично да, — йоахар советски журналисташца ше къамаьл деш КПФ ЦК экономически комиссе председателя новкъоста Тимо Косте, — вай доттагIал хьадолалучча лаьттар В. И. Ленин хинна хилар. — Соахка декабрь бетта торжественно белгалдаьккхад Финлянди шийн мукъайола 60 шу дизар. Тха мохк шийн мукъагIа хилар Советски Россе къоабалдеш хиларах долча исторически декрета кулг яздаьр В. И. Ленин ва.

Советски Союзахи Финляндехи лархIа а боагIаш лерхI тайп-тайпара социальни строй йолча паччахьалкхенашта юкъера кхоххам кIаьдбара пионераш. Нийса хургда шин мехка юкъера гIулакхаш шийн тайпара кхоххам кIаьдбара лаборатори я аьлча. Цу гIулакхашта анализ еш планета прогрессивни общественность бокъонца тешалу машаре цхьана дахара политика принципаш нийсеи лоархIамеи хиларах. Догадохийтаргда вай 1952 шерехьа а СССР-ои Финляндеи 5 шера йолча торгови соглашенена кулгаш яздаь хинна хилар. Социалистически капиталистически паччахьалкхенашта юкъера цу тайпарча гIулакхий историе эгтара хьалхара соглашени яр из. Цу хана денз советско-финляндски торговли пхе шерий соглашеней ларда тIа лел.

— ХIанзаръяр цу хьакъехьара ялхлагIа соглашени (1976—1980 шш.) я, — белгалдаьккхар тхоца къамаьл деш г-н Ахти Карьялайнена, экономически цхьана гIулакхаш леладара правительствашта юкъерча советско-финляндски массазарча комиссе финcки даькъа хувцаш воацача председателa. — Пхе шера шинна а оагIои товарооборот 9 миллиард сомага кхоачаш дегIайоагIаргья. Хьалхарча пхе шераца нийсдича нийсаза лакхлу торговли.

Финлянде эгтара йоккхагIйола торгови партнер я СССР: Финлянде арахьарча торговле 20 процент кхоач цунна. Шийн аргIанна Финлянди СССР эгтара йоккхагIйолча торгови партнерашта юкъеяха а чIоагIъенна а дукха ха я: дегIадаьккхача капиталистически мехкашта юкъе йиьлагIа моттиг лоац цо хIанз.

— Цхьабакъда кхоане массазарча торговле яц, массе оагIорахьара экономически цхьана гIулакхаш леладара я, — аьлар тхога промышленникий Центральни союзе. — Укхаза а пионераш да вай мехкаш: 1977 шера мае цар кулгаш яздаьд Москве 1990 шерага кхаччалца йолча йIаьххача ханарча торгово-экономически, промышленни, Iилма-технически цхьана гIулакхаш леладар дегIадоаладара а кIоаргдара а программа.

Тайп-тайпара социально-экономически системаш йолча паччахьалкхений практике дуней тIа эгтара хьалха хоадам баьб иштта дуккхача хана а иштта шерача комплексах а цхьана гIулакхаш леладара керттерча лоастама.

— Из соглашени тешама а вIаши юкъера гIулакхаш чIоагIа хилара а символ я, — йоахар советско-финляндски доттагIлен Общества кулгалхоша. — Цу тайпара соглашенеш е йиш яц дикача лоалахошта юкъе мара.

— Духхьал металлообработкерчеи цуьца дувзаденнача доакъошкарчеи Советски Союза заказаша болх лу 100 эзар финна, — йоахар новкъоста Тимо Осте. — СССР-ца торговли шеръялар къаьстта лоархIаме да хIанз, мехкарча къахьегамхоех 9 процент бе болх боацаш болча хана.

Дукха чоалхане социальни экономически проблемаш я тахханарча Финлянде. Цига дукха дувц, къувс уж мишта къоастаергья яхаш. Цхьабакъда тхоца, советски журналисташца, къамаьлаш хинна цхьаьккха финн вацар СССР-ца цхьана гIулакхаш леладар, дIахо дегIадоаладар чIоаттIа лоархIаме хилар белгал ца доаккхаш.

«В. И. Ленина оттаьча паччахьалкхенашта юкъерча кердача гIулакхий принципий къаьгта долча масала хьисапе тешшаме дуней политически летописа юкъедахад советско-финляндски цхьана гIулакхаш леладелга дегIаахар, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева президента У. К. Кекконена 1976 шера 17 декабре шийна Финляндски Республика лакхехьара совгIат хьалуш. — Уж лакха принципаш дуккхаза Iа а белгалдаьхача тайпара, господин Президент, юкъейнхьа я 1948 шерарча доттагIлен, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши гIо дара Договора. Тхо чIоагIа тешаш да цу договоро а цун еррига положенеша а белгалбаьккха никъ СССР-и Финляндеиеи юкъера гIулакхаш дегIадоаладара магистральни лостам болаш хинна хиларах, болаш хиларах, дIахо хургхиларах».

1948 шерарча Договора 30 шу дизар белгалдоаккхаш советскии финскии общественноста иштта ала йизза бокъо а йолаш ала йиш я цар мехкаша пошта юкъерча гIулакхашка практически йизза кхоачашъяьй ерригевропейски совещане ТIеххьарча акта принципаш, аьнна.

Г. ПИСАРЕВСКИЙ,
спец. корр. АПН.

ХАРЖАРХОШЦА ДАГАЙОАЛАШ

Соахка июнь бетта «Красный пахарь» яхача шоай колхоза дикагIйола трактористка Клавдия Алексеевна Кравченко шозлагIа а моттигерча Iаьдала органе кержар Шелковской района Каргалинская яхача станица харжархоша. Цига халкъа депутата удостоверени хьаэцаш Клавдия Алексеевнас аьлар:

— Депутатски мандат хIанз сайна хьалххара луш деце а дог тохаденна я со, наха хьалхашка бехктокхаме се хиларах, хIаьта общественни гIулакхашца кхоачашбе а беза из бехктокхам.

Халкъа депутата Кравченкос шийн общественни декхар дика кхоачашделгеи юрта Совета балха юкъе дизза дакъа лоацилгеи дог тийшша ала йиш йолаш да. Производстве а цIагIа а дукха гIулакхаш долаше а шийн харжархошца исполкомеи сессеи решенеш йовзийташ къамаьлаш де, иштта хьехам барца гIо-новкъостал де вIаштIехьдоал Клавдия Алексеевнай.

Шоай депутатаца тайп - тайпарча дешаех дувцаш хул харжархой. Масала, цхьан маьрей-сесагеи каст-каста цатоам хулар дезале, дIа-юха къастача дIа а кхоачаш. Бераш да цар. Цкъа санна дуккхаза а хиннай укхаза депутат Кравченко. Хьехам беш, тешабеш цо хоза дувцарца барта а баха, хIанз цхьана безаме бахаш ба уж.

Соахка колхоза хьайбашта доакъар кийчдеш йолаш депутатски поста кулгалдеш яр из. Цун хьалхленца кийчдаьча доакъара дикалга хьажа а хьежа исполкоме дувца дIачуделар из дош.

ТIаккха гурахьа дIадувча ялата дикалга хьожилга тIадиллар К. А. Кравченконана. Активисташца цхьана из шийна тIадилла гIулакх а кхоачашдир цо.

Санитарни культура месячник хилар районе. Цига дизза дакъа лоацаш хилар нов. Кравченко. Шийна тIачIоагIъяьча участкерча харжархошка цу дешах хоам бир, де дезараш белгалдир цо. ХIаьта бахача наха хьал а лаьнар Клавдия Алексеевнас шоашкара дIадийхар.

Сага новкъостал де ше а иштта цу гIулакха кхыбараш а тIабербабе массаза кийча хул нов. Кравченко. Шийн берригa низ, хьинар наха дIалу цо. ХIаьта цун хам беши из хьаллоацаши ба уж. Цудухьа шоашта дIа-юха дага а йоалаш болх беш йола депутат дукха еза харжархошта.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

БIаьсти кхаьчай... И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Шура хургйий телха доакъар телаш хилча?» яха статья кепатехар укх шера 9 февралe «Сердало» газета.

— Цу тIа гучадаьха кхоачамбоацараш «Маяк» совхозе хинна хилар бакъда, — хоам бу Назрановски райисполкома председатела Б. Гандалоева. — Технологи толхаяр бахьан долаш Iалашдаь мошеи гIожеи доакъар во хилар.

Из статья йийцар «Маяк» совхоза кулгалхой, района юрта боахама производствении управлене кулгалхой совещанешка. Цу совхозе хьайбаш Iангара дахара гIулакх мишта вIаштIехьдаьккхад дийцар КПСС Назрановски района бюроси халкъа депутатий райисполкомои цхьана яьча заседане.

Доакъар кийчдара технологи лерттIа кхоачашъяь ца хилара, хьайбаш Iангара доахилга во вIаштIехьдаккхар бахьан долаш «Маяк» совхоза керттера зоотехники керттера ветеринарни лори балхара дIабаьхаб.

Райисполкомой юрта боахама производствении управлени новкъостал дир «Маяк» совхоза хьайбаш дикача доакъаращца Iалашдара. ХIанз цу боахама хьайбаш лерттIа Iангара доахаш латт. Толамца кхоачашъяьй совхоза къахьегамхоша паччахьалкхенга шура йоххара хьалхарча квартала план.

ЛОАМАШКАРА ГОРОД

Армене эгтара къонагIа ярех город я Абовян. Сихха детIайоагIа из. Дукха этажаш йола цIеноши — сборни аьшкабетонах хьалду туфаца облицовка а еш.

Цига хьалъеш латт нек ду бассейн, спортивни площадкаш, берашта велосипедни трассаш а йолаш салаIара зона. Нах чуIеча цIеной конструкце торо хулийт дезалга паргIата салаIийта, хIаьта цIеной шаьрача тховнаш тIа цветникаш, дукха йоаккха йоаца кафеш, эстрадаш я.

Города гонахьа электрокараш лела наькъаш да. Нах бахача массиваштеи промышленноста зонаштеи юкъе троллейбусаш лелаш хургья

Города проекта авторий вIаштIехьдаьннад лоамашка уллача цу моттигах дика пайда эца. Хозача моттиге, лоамашта юкъе улл из къона город.

Георгий САРКИСЯН,
АПН корреспондент.

ЮРТАРЧА НАХАХ

ХЬЕХАРХО А АХАРХО А

Школа коа наIараштa юхе, цIаьхха тормоз а теха дом гIоттабеш, сецар автобус. Автобуса шофера, барайтта шу даьнна хургволча зIамигача саго нийI хьа а йийлла, цхьа хоза хIама шийна корайича санна, гIадвахарца хьааракхайкар:

— Ахьмад Гайрбекович!... Тха мастерске воагIаш-м вац хьо? ХьатIаха, оаха дIаоугаргва хьо.

Хоза-дика тоавенна, кIайвала волавенна къонах хьачуваьлча цун сийна хьалгIеттар автобуса чу багIа бIехъенна спецовкаш а мазутах йиза фуфайкаш а тIаювхаш вола цхьа иттех зIамига саг.

Безамца царна бIарахьежача Ахьмада дег чу ессар уйла:

— Хьажа хьо са дешархошка!... Дукха ха яц-кх уж деша баьгIа, цар берий оамал лелаяь, хIаьта хIанз бIарчча къонахий ба-кх...

Профессех Эдиев Ахьмад хьехархо ва. Бакъда, йоккхача Надтеречни яхача юртарча механизаторашца шоаш санна ахархо лоархI цунах, хIана аьлча шийн хана ахархо волаш хьийта къа дий ца луш, лаьттаца а ахархошца а безам болаш, ма-могга из безам шийн дешархошта дIалуш из хьавоагIандаь.

Хьехархо а кагирхой хьехамча а хилар Ахьмадах иттех шу хьалха, берашта машиноведени хьеха школе веча.

Цу хана денз школа яьккхача 800 гаргга дешархочо аттестатаца цхьана шерача профила механизатора бокъонаш а ийцай. Царех дукхагIбараша шоай вахар ахархочун вахарца дийзад. Духхьал цхьан Надтеречне ва царех 50 саг: къона трактористаш, шофераш, комбайнераш — Ибрагимов Висхан, Товсултанов Мухтар, Абуев Рамзан, Дзугаев Муса, вежарий — ХIарони Хож-Ахьмади НунаевгIар, кхы дуккхабараш а.

Итташ бола цун дешархой хIанз районе цIи хеза ахархой ба.

ДIаяхача гурахьа дIайовзийтар шийн цIи «Надтеречный» совхоза комбайнера Битиев Руслана. Планал совгIа дуккха ялат чуийцача БитиевгIар дезала звенох каст-каста яздора республикански газеташа. Массехк шу хьалха яьккхар Руслана школа. ХIаьта а Ахьмад Гайрбековича дика дагавоагIа хьинар долаш, балха чIоагIа тIаккхуваш хинна Руслан. Цунна тара ба соахка школа чакхъяьккха бола Лорсанов Адам, Хусиев Майрбек, Эдилсултанов Сайди, кхыбараш.

Цкъа Эдиева уроке вена хилар юрта боахама управлене керттера инженер Индербиев Таус. ТIехьагIа цец а ваьнна дувцар Тауса:

— Дешархой иштта кIоарга знанеш хургья аьнна дагадацар сона. Теша а тешацар сел чIоагIа техника езаш уж хургба аьлча. Нагахьа санна юртара дIа ца болхаш уж бусе, царех дика механизатораш хургхиларах дог тийша ва со.

Цун дешархоех дуккхабараш юртбоахама институташка а техникумашка а деша увтт. Цу гIулакхо гIадвут Эдиев. Бакъда, цо лерхI боккъонца вола ахархо хила йиш йоацилга цхьа кха дийна а саго ше дIа ца дийча, е цу тIара ялат чу ца нийцача.

— ТIаккха мара довзаргдац лаьтта а дезалургдац ахархочун вахар а, — йоах Ахьмада. Цу гIулакхах дIаккхетаве гIерт из хIара дешархо, чIоагIбе гIерт цун лаьттацара безам. Цудухьа программана чуйоагIаш я аьнна доацаш, дег тIара езаш, дего къобалъеш тIаяц бераша Ахьмада урокаш.

— Iалаьмате хала дар тхона хьалха, — дувц Ахьмад Гайрбековича. — Трактор меттел, плакаташ а дацар. Кхы фу дергда а ца ховш берашца металлолом гулъе лаьрхIар оаха. Металлолома юкъе нийслуш йола оатхалаш хьакъестайора. Иштта вIашагIъеллар оаха трактор. Болх-м бацар цо, цхьабакъда, гойтара пособи-м хилар цох. Бакъда, тIехьагIа совхозо елар тхона къаьна трактор. Халла тхоай а совхоза а новкъосталца из тоа а яь дешархой трактор лехка Iомабе доладелар тхо. Чот-са йоацаш из гIулакх чIоагIа дезаделар бераштa, цунна тIабийрзар цар дега безам. Кхы а чIоагIагIа айбелар из безам Ахьмада дешархой совхоза ремонтни мастерске битача. ГIаддаха доагар берий бIаргаш, цецбаьнна хьежар токара Дудаев Рамзана балхага. Ахьмада а бераша а кхетадир из экскурси дуккхача урокий маьха йолга.

— ТIехьарча хана Iалаьмате чIоагIа бехктокхаме дIаболабенна школашка дешархошта профориентаци яра болх, — йоах Ахьмад Гайрбековича. — Цу гIулакхах Iалаьмате чIоагIа доккхал а ду аз, хIана аьлча, хьалха дIаихача шерашца лаьрхIача, укх тIехьарча шерашка дукхагIа ба тха юрташка балха бусаш бола дешархой. Сога хаьттача, из дика гIулакх да. Ала мегаргда, тха совхозе механизаторий кадрай проблема яц, аьнна.

Бакъда, из проблема хIанз а ира латт районе, республике, берригача вай мехка. Из дага а доалл, цунна сагота а ва Эдиев Ахьмад Гайрбекович.

— Сога хаьттача, — дIахо дувц Ахьмада, — вай воай да цу гIулакха бехке. Масала, балха воагIа зIамига саг, цунлу эгтара воIа йола трактор, машина. Даггара из тоае гIерташ цунах воалл из ди-бийса ца къовсаш. Цунна новкъостал де, цун балхацара безам чIоагIбе, айбе безача метте цкъаза цхьабараш цунах бел, бегвоах, из футтарву, хIама хац яхаш. Из къона ва, атта Iехало, шозза-кхозза ловргба уж бегаш а футтореш а, кхы ловргьяц, болх а бита дIагIоргва. ХIаьта цунна ца ховр дIахьехаш, дIакхетавеш, цунна ахархочун никъ ше хьаллаьцача хьалхарча деношка денз вокккхагIчун, кхеташволчун новкъостал гой, ше везилга, лоархIилга хой чIоагIлургба цун балхацара бувзам, ударгвац балхара дIа. ТIаккха, иштта боча, безамца Iомаваь, дIакхетаваь, шоай ахархой вахаре из къона саг чуэзача, тIехьа тIайоагIача хана цунах дика ахархо хила тарлу. Цудухьа из зIамига саг эгтара хьалха балха венача хана дикагIа вола хьехамча вала веза цунна новкъостала.

— Цул совгIа, — йоах Ахьмада, — кагирхой юртара дIадахара бехке я бахьа беззача тайпара шоай болх дIабахьа ца хов культурно-сердалон учрежденеш а. Масала, йоккха юрт я тхаяр, ши эзар гаргга цIа дагIаш, культура ЦIа а да районе эгтара дикагIа дар. Бакъда, кино- хьокхилга мара, кхы цига беш болх бац.

Цхьаькха цхьа уйла а я хьехархочун-хьехамча Эдиева. Iалаьмате чIоагIа ловра цунна дешархой лаьтта аха, ялат дIаде, чуэца эшаш йола техника шоай хилар. Из иштта хилча лаьттаца безам болаш бола нах дукхагIа хургхиларах дог тийша вар из.

С. ИВАНОВА,
Надтеречни районни газета болхло.

МАЛАВ ТОПАШ НИЙСАГIА КХУВСАР?

Из къоастаде дезаш яр кхаь дийнахьа чакхйоалаш хинна ДОСААФ Ленински райкомо комсомола райкомаца цхьана вIаштIехьъяьхa «Орленок» яхача комсомольски тIема-спортивни ловзара юкъе дакъа лоацаш йолча лаьрххIа долча юкъерча дешара заведенешкарча, профтехучилищашкарчеи школашкарчеи взводай топаш кхувсара яхьаш.

Уж хетаяь яр советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа котало яьккхара 33-гIа шу дизара. Яхьашка дакъа лаьцача 500 юнармейцех 166-не кхоачашйир ГТО значоки «Нийсса топаш кхувсар» яха значоки яьккхара нормативаш.

Къаьстта белгалбаьлар яьккха йиш йолча 50 очкох 46-пел кIезигагIа ца яьккха школай дешархой А. Демченко, В. Островский, кооперативни техникума дешархо Т. Сыркинаи педучилищера Д. Пашаеви.

ХIаьта взводашта юкъе хьалхле яьккхар СГПТУ-3 взводо. Цунна елар карара карa тела кубоки ДОСААФ райкома хьалхарча лагIан дипломи.

П. КАТЫХИН,
яхьай керттера судахо.

ТОКИО. Ядерни герз цIендаь дIадаккхара тIехьа 35 миллион сагага кулгаш яздайтара йола кампани дIайолаьй Японе демократически организацеша.

СУРТА ТIА: кхалнаьха организацей викалаша кулгаш яздайт Сибуя яхача токийски районе.

Джапан—пресс ТАСС сурт.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 апрель
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Зурманчаш, мичад шо!». 9.25 — «Искусства мастераш». РСФСР халкъа артист В. Самойлов. 10.40 — «Галатея» яха фильм-балет. Керттера партеш кхоачашъю СССР халкъа артисташа Е. Максимовас а М. Лиепа а. 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.35 — «Седкъий лерхIар» яха телевизионни журнал. 16.20 — «Эрсий къамаьл». 16.50 — «Иллеш доах Якутски АССР заслуженни артиста Н. Травезниковас». 17.15 — «Дошо шайба» яхача клуба приз яккхара». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Самукъане ноташ». 18.30 — Миллионий ленински университет. «Производства культура». 19.00 — Советски Союзаи Финляндеиеи юкъера доттагIлен, цхьана къахьегара, вIаший новкъостал дара хьакъехьарча договора кулг яздаь 30 шу дизарга. Финлянде телевидене программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Баскетболах йола дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах. СССР сборни — Югославе сборни. США-ра передача. 22.10 — Классически ашарий концерт. ГДР-ера передача. Инстеньача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Ше дакъа лоацаш» яха телевизионни документальни фильм. 18.15 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Республика культура болхлой III съездага. Беседа (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Атеистически темаех. ВЛКСМ обкома отдела заведующе заместитела Ф. Саутиевай къамаьл. 19.05 — «Кхерам боацаш дIа-юха лелара бокъонаш телхаяро сенга кхоачаву». Документальни фильм. 19.25 — Лора беседа. «Ца ховш хулий-теш во дар?». 19.35 — «Сахний мийнгаш». Телевизионни документальни фильм. 19.55 — «Республике сиха хьалъе еза гIишло». Хьалхарча этапа итогаш. 20.15 — «Даьхен керда Конституци» яха документальни фильм.

7 апрель
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Дошо шайба» яхача клуба приз яккха. 9.40 — «Ак ала ца мога саг» яха художествении фильм (Финлянди). 11.00 — Центральни телевиденеи Еррисоюзни радиои эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт. 14.30 — «Унахцlеной Дерригдунен денна йола телевизионни документальни фильмай программа. 15.30 — Шахматни школа. «Разрядникий класс». 16.00 — «Фаьлга тара дола дуне» яха фильм-концерт. 16.30 — «Объектив». 17.00 — «Москва а москвичаш а». 17.30 — «Оаххарий хьакъехьа берашта». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.40 — Союзни республикай Конституцей проектий хьакъехьа йола беседаш. 3-гIа передача. Передача дIахьу политически обозревателя Л. А. Вознесенске. 19.10 — «Цхьана хилча — доттагIал дола дезал» яха музыкальни программа. 19.50 — «Парусаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Спортивни гимнастиках йола дунен халкъашта юкъера турнир. Ригера передача. 22.15 — «Останкинерча концертни студе тIахьех». Передача йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Хьай лер йита» яха документальни фильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — Тахан унахцIенон дерригдунен ди да. Нохч-ГIалгIай АССР унахцIенон министра М. П. Катикова къамаьл. 18.45 — «Берий машинникъ» яха документальни фильм. 19.05 — «Юртара хьехархо» яха телеочерк (нохчий меттала). 19.15 — «Къонал» яха студи. 19.55 — «Оаххалаш довкха моттиг». Телевизионни документальни фильм. 20.25 — Концерт.

РАДИО

6 апрель

6.30 — ХIара кхайна — дикала Знак! «Ялат дIадуш латт». Гудермесски районера репортаж (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — Лирически ашараш (гIалгIай меттала). 8.40 — «Шоана, кхалгах!» яха радиожурнал (нохчий меттала). 9.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск. 9.45 — «Шийн кхела да». Малхбоалерча электросетий мастерах Н. Дошуевах йола очерк (гIалгIай меттала). 17.00 — «Нохч-ГIалгIайчен спортивни вахар». 17.30 — «Союзни республикай Конститусци а советски къаман паччахьалкхе дегIаяр а». Кудрявцева беседа (гIалгIай меттала). 17.45 — «Башхалоний лоархIам а беш». Беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай).

7 апрель

6.30 — «Сиха а дика а». Контiарча оалхазарий фабрикаш хьалъеш латтача объекташка гIолла яь радиорейд. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — Медицински болхлошта дола концерт (нохчий меттала). 8.50 — Социалистически яхьа диттиник. 9.15 — «Производства кхоачамаш а царех пайда мишта эц а». Грозненски механически предприятера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Атеист» яха радиожурнал. 9.50 — Ашараш. 17.00 — «Идеологически болх комплексно лелабе!». Микрофона хьалхашка я КПСС Надтеречни райкома секретарь Р. Рашидова (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. 17.40 — Моттигера авторий произведенеш (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — Ашараш. 18.30—«Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла).

Хенахь

Тахан республике гIоллеи Грозненеи хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 6 — 11 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилеи фегара температура республике 10 — 15, Грозне 12 — 14 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, лаьгIо- догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилеи фегара температура бийсана 0 — 5, дийнахьа 7 — 12 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай отдела — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-23; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттеи деношка

СФ05106. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 2660.